

BONDEVENNEN

Nr. 24/25 – 19. juni 2015

**Strek seg mot
nye høgder**

Side 22

TID FOR KALKING

KALK I BULK

Agri Dol Kalkverdi 35/48 (Mg 11%) - **Agri Grov** Kalkverdi 37/50

Agri Skjellsand Forventa kalkverdi 19/28

AUST AGDER:

Svein Johnsen

4766 Herefoss

Mobil: 918 46 710

VEST AGDER

Alexander Skeibrok

Dalevegen 9, 4540 Åseral

Mobil: 952 48 049

Åseral

Stanley Nilsen

4563 Borhaug

Mobil: 917 45 883

Lista

Ove Fjeld

Fjellbø, 4488 Kvinesdal

Mobil: 906 40 899

Område: Kvinesdal, Sira, Eiken, Tonstad

Aadne Ådneram

Ådneram, 4443 Tjørhom

Mobil: 900 71 811

Område: Sirdal-Tonstad

Knut Kjøle Uppsaker

Uppsaker, 4519 Holum

Telefon: 38 26 72 46

Mobil: 917 87 464

Mandal

ROGALAND

Trond Hammersmark

Vasshus, 4463 Ualand

Mobil: 913 44 890

Område: Lund og Egersund

Ramsland Pukk

Lager FMK/transport

Røyslandsdalen 40, 4387 Bjerkreim

Mobil: 977 41 980

(dette er lager og kunder kan hente)

Per Magne Asheim

Nedrebøvn. 41, 4389 Vikeså

Mobil: 970 18 434

Område: Vikeså og Bjerkreim

Gjesdal Maskinstasjon

4330 Ålgård

Mobil: 975 14 516

Område: Gjesdal

Alf Magne Haarr

Stavheimsvegen 80, 4362 Vigrestad

Mobil: 959 23 639

Område: Vigrestad

Trond Skretting

Dysjalandsvn 281, 4360 Varhaug

Mobil: 906 80 143

Område: Hå kommune

Brødr. Nærland Maskin

v/Lars Dyre Nærland

Torlandsvn 272

4365 Nærbø

Mobil: 915 94 333/957 59 560

Område: Nordre del av Hå og Time sør

Sven Orstad

Myrsnipevn 3, 4353 Klepp Stasjon

Mobil: 901 19 951

Område: Klepp stasjon, Time nord

Leif Lende

Transportør

Lalandsvn. 198, 4353 Klepp stasjon

Mobil: 932 69 700

Killingland Maskinstasjon

Killinglandvegen 188, 4312 Sandnes

Mobil: 979 71 397

Område: Randaberg, Sandnes, Sola og Klepp

Arild Lerang

Revheimsvn. 215, 4046 Hafslsfjord

Mobil: 958 72 012

Område: Stavanger

Reidar Roda

4160 Finnøy

Mobil: 971 61 697

Område: Finnøy, Rennesøy, Kvitsøy og Bokn

Sigurd Kleppa

4130 Hjelmeland

Mobil: 975 89 678

Område: Hjelmeland, Strand, Forsand og Ombo

Sverre Herabakka

4230 Sand

Mobil: 916 69 100

Område: Sand og Suldal

Olav Karstein Hjelmeland

Hjelmelandsvn 48, 5464 Dimmelsvik

Mobil: 913 45 013

Område: Kvinnherrerad

Karmøy Bygdeservice

Bønnesvegen 70, 4260 Torvastad

Telefon: 52 84 67 84

Område: Karmøy, Tysvær og Haugesund

KALK I STORSEKK

(pris pr. sekk)

Agri Dol

Kalkverdi 35/48

– 600 kg sekk

kr 720,-

Agri Micro

Kalkverdi 54/55

– 500 kg sekk

kr 900,-

Agri Brent

Kalkverdi 96/96

– 500 kg sekk

kr 1040,-

Granulert kalk

Kalkverdi 48/53

– 600 kg sekk

kr 780,-

Ring vår ordrettelefon 800 30 640

Felleskjøpet Rogaland Agder

Myter om landbrukspolitikken

SYLVI LISTHAUG gjorde det igjen. Utnytta retorikk og gjentakning for å ta hevd på sanninga. Denne gongen var arenaen Bondetinget. Her var budskapet klar; den som ikkje deler Mat og landbruksministeren sitt syn, lever i ein vrangførestilling eller bygger på ei myte, som ho kalla det.

Listhaug har eit stort prosjekt. Jordbruket har vore på eit villspor, nå er ho i ferd med å leia det inn på den rette veg. Sanningsvitnet for den rette veg er at politikken verkar. Listhaug vel ut område der pila peikar oppover, til dømes inntektsutvikling, søknad til jordbrukskulane og auka investeringsvilje hjå bøndene.

– Mange prøver å skape myter om Regjeringa sin landbrukspolitikken ved å hevde at Regjeringa berre er oppteken av dei store bruka og at vi ønskjer å sentralisere husdyrproduksjonane, sa Listhaug.

OVERFOR BONDEVENNEN kommenterer leiar i Agri Analyse, Christian Anton Smedshaug, det Listhaug kallar myter slik:

– Vi har i nyare tid ikkje sett større grep for å legge til rette for stordrift. Hevjing av mjølkekvota frå 450.000 liter til 900.000 liter, auke konse-

sjonsgrensa for kylling frå 140.000 til 280.000 og samstundes gjennomføre ei utflating av tilskotta er ei klar favorisering av stordrift. Konsekvensen av ein mogeleg reduksjon av kvoteregionar for mjølk går i same retning. Dette er grep som klart favoriserer dei store bruka og som er med på å sentralisere husdyrproduksjonane, meiner Smedshaug.

Forskaren påpeikar vidare at å hevde at alle piler peikar oppover i beste fall er ei delvis sanning. Smedshaug viser til at politikken fører til auka importavhengigheit, jamfør mangel på storfekjøtt og råvarer til kraftfôrproduksjonen, nedgang i kornareal, fall i totalareal i drift, og stor usikkerheit om framtida for eit stort tal små og mellomstore bruk som er avhengige av kapitaltilgang for å fornye driftsapparatet. Mange av desse driv i dag areal som store bruk ikkje vil nytte.

PÅ BONDETINGET sa bondelagsleiar Lars Petter Bartnes at ei av Norges Bondelag sine fremste oppgaver framover vil vera å jobbe for å redusere og kompensere for effekten av strukturelle grep som Regjeringa innførte i 2014. Bondelagsleiar var nøye med å understreka at ein avtale,

ikkje betyr at ein går god for Regjeringa sin landbrukspolitikken.

Her går Bartnes høgt på banen. I årets krav frå faglagar såg vi nok mindre til reverseringspolitikk enn det programerklæringa frå Bondelagsleiar gir uttrykk for. Det er likevel rett å ta med at handlingsrommet for reversering var lite, ein må i 2015 førehalde seg til det same stortingsfleirtalet som stilte seg bak strukturendringane i 2014.

JA, VI SER at politikken til Regjeringa har gitt eit løft til volumproduksjonen. Etter ti-år med begrensingar og overproduksjon er det mange som nå både har økonomisk gevinst- og glede av å ha landbrukspolitikken i ryggen. Men kjære Mat- og landbruksminister. Ikkje kamoufler dei negative konsekvensane for bærekraft, distrikt og mindre bruk som myter.

Eirik Stople
 eirik.stople@fkra.no

Årgang 118

Utgjevar:
Bondevennen SA

Abonnement:
kr 950,-

Bankgiro:
3201.05.11916

Redaksjon:
Sandvikveien 21, Hillevåg
Postboks 208 sentrum,
4001 Stavanger

Telefon:
51 88 70 00 (sentralbord)
51 88 72 61 (9.00-15.30)

E-post:
post@bondevennen.no

Internettadresse:
www.bondevennen.no

Redaktør

Eirik Stople
eirik@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 60/976 06 969

Redaksjonen

Jofrid Åsland (red. sjef)
jofrid@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 73 44/938 82 341

Jane Brit Sande
janebrit@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 63

Liv Kristin Sola
livkristin@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 64

Grafisk

Sten Torgeir Solberg
sten@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 65

Thea Hjertuslot
thea@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 65

Abonnement

Ann Solfrid Woldmo
ann@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 61

Annonser

Grete Botnan
grete@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 61

Framsida

Hjå Søstre Kjevik i Arendal leiker fem geiter i hagen. På Østre Tveite Gard satsar dei no på Inn På Tunet.

Foto:
Jane Brit Sande

Denne veka i Bondevennen

Oddbjørn Nybø hadde ingen gard, men var aldri i tvil om at han skulle bli bonde. I dag driv han mjølkesamdrift med ein kvote på 510.000 liter mjølk i Vanylven på Sunnmøre. – Eg er der eg vil. Eg brenn for dette, seier Oddbjørn.

På Østre Tveite Gard i Arendal løfter søstre Kjevik blikket framover. Torunn Dalen, Caroline Kjevik og Therese Kjevik driv med mjølke- og eggproduksjon, Inn på Tunet-tilbod, ridekurs for barn, barnebursdager og gardsbutikk.

Norsk Landbruksrådgiving har bidrege med seks artiklar med mykje nyttig informasjon til sommaren.

Få også med deg vår årlege gjennomgang av jordbruksavtalen.

REPORTASJAR

Stunt utan sikringsnett 10

Søstrer med planane klare 22

AKTUELT

Bondetinget 2015

– Dette er så langt vi kom i år..... 6

Mytane om landbrukspolitikken..... 7

Økonomi i gardens ressursar..... 8

Jordbruksavtalen 2015

Like tillegg per dyr..... 26

Årsverkinntekta aukar ujamt..... 29

DESSUTAN

Takksemd..... 25

God helg 31

Faglag og møte 32

FAGLEG

Nordiske vikinger på frierferd 30

NLR

Beiting – resten av beitesesongen..... 14

Hvor langt er det lønnsomt å transportere usdyrgjødsel?..... 16

Tørråtekampen er i gang – følg med på varsler..... 19

Kystblåstjerne i beite i Haram 19

Lyssivet breier seg - Middel finst..... 20

Vedlikeholdskalking - aktuelt etter slått 20

Foto: May-Linda Schjølberg

OPTI-NK™ 22-0-12 3S + Se tar vare på både miljø og grovfôrqualität!

Intensiv husdyrproduksjon gir miljøutfordringer og krever godt grovfôr!

OPTI-NK™ tar vare på begge deler.

OPTI-NK™ 22-0-12 3S + Se (Selen) tilfører graset de nødvendige næringsstoffer som N, K, Mg og S. Den er helt uten fosfor (P), noe som mye av jorda i vårt område er rik på.

Lønnsomt både for deg og for miljøet!

Bestill på **www.fkra.no** eller ring vår ordretelefon **994 30 640**

Felleskjøpet Rogaland Agder

Felleskjøpet Rogaland Agder (FKRA) bidrar til økt lønnsomhet for bonden! Vi produserer og selger fôr, gjødsel og såvarer. Vi leverer dessuten traktorer og maskinvarer. Vi har 19 butikker og 7 verksteder fra Sunnhordland i nord til Tvedestrand i sør. Hovedkontoret ligger i Stavanger, mens maskindivisjonen ledes fra Klepp.

BONDETINGET 2015

– Dette er så langt vi kom i år

– Bondelagets oppgave er å hente ut det maksimale av den gjeldende politiske sammensetningen på Stortinget. I år mener vi det innebar å inngå avtale med Regjeringa, sa leder i Norges Bondelag, Lars Petter Bartnes.

■ Eirik Stople

– Vi startet årets jordbruksoppgjør med et klart mandat fra representantskapet i Norges Bondelag. Prioriteringene var; økt inntekt og redusert avstand til andre inntektsgrupper. Korn hadde førsteprioritet. Grovfôrbasert husdyrhold, og særlig storfe skulle prioriteres. Melkekvoter og variert bruksstruktur stod sentralt i oppgjøret. Disse prioriteringene mener jeg vi fulgte godt opp i kravet, sa Bartnes.

Resultatet

– Tilbud og revidert tilbud var ikke akseptabelt. Det var avgjørende for oss at vi klarte å øke ramma utover det reviderte tilbudet. At vi inngikk avtale betyr på ingen måte at avtalen er slik vi skulle ønsket. Vi har heller ikke gått god for Regjeringas landbrukspolitikk, slik vår avtalepart prøver å framstille det. Dette var derimot så langt vi kom i år, erkjente bondelagslederen.

Gjennom forhandlingene ble den økonomiske ramma løftet fra 90 til 400 millioner og de beregna mulighetene for inntektsvekst ble løftet fra 6.000 kroner per årsverk til 13.000 kroner per årsverk.

Hovedutfordringen

– Hovedutfordringen med avtalen er mangelen på budsjettmidler. Vi kom rett og slett ikke langt nok med å kompensere for driftsulempene for små og mellomstore bruk. Variert bruksstruktur, med bruk over hele landet, er selve nøkkelen til å nå vårt mål om økt matproduksjon med basis i norsk jord. En av Norges Bonde-

Rogalandsdelegasjonen på årsmøtet i Norges Bondelag.

F.v. Bente Gro M. Slettebø, Marit Epletveit, Ole Andreas Byrkjedal (leiar), Sonja Herikstad Skårland, Arnstein Røyneberg (ny styremedlem i NB), Tron Skjærås, Kjell Andreas Heskestad, Lisa Breiland, Torgeir Kinn, Svein Levik, Tor Inge Eidesen, Jan-Arild Anda, Sveinung Svebestad (reprs. Nortura), Olav Sande (org sjef.)

lags fremste oppgaver framover vil være å jobbe for å redusere og kompensere for effekten av strukturelle grep som Regjeringa innførte i 2014, understreket Lars Petter Bartnes.

Aller mest krevende

– Det som har vært aller mest krevende internt i disse forhandlingene er omleggingen av lammeslakttilskuddet. Jeg beklager at det i forkant ikke ble lagt opp til en god drøfting av omleggingsmodell, og at omleggingen har den konsekvens at produsenter som legger ned produksjonen, vil tape ett tilskudd. Jeg vil også uttrykke at jeg har respekt for at det er flere måter å beregne effekten av omleggingen på. Saken har vært krevende både for meg og organisasjonen, innrømmet Bartnes.

– Nå må vi konsentrere oss om de store utfordringene til norsk jordbruk, sa Bondelagsleder Lars Petter Bartnes.

(Les hele årsmøtetalen på www.Bondevennen.no)

Etter debatt på årsmøtetalen kommenterte Lars Petter Bartnes innspillene fra delegatene slik:

- Det er behov for mer investeringsmidler for omstilling i mjølkeproduksjonen. Løsdriftskravet i 2024 fører til et stort behov for investeringsstøtte til små og mellomstore mjølkeproduksjonsbruk som i dag driver i båsøs.
- En framtidsnæring må ha kraft til å fornye seg. For å kunne utføre samfunnsoppdraget trenger vi økt satsing på forskning og utvikling.
- Mangel på prosess i lammetilskuddsaken står ikke til noe særlig karakter. Dette skal vi som organisasjon lære av. Det stod en samlet næring bak omleggingen. Vi gjorde en vurdering ut fra dette. Vi beklager de negative utslagene for noen i omstillingsåra og for de som går ut av næringa eller slutter med sau. Nå er det viktig å komme videre. Det trenger vi bistand til.
- Politikkområdet for korn og kraftfôrpolitikken blir mer og mer krevende å balansere. Da det ikke var mulig å få gjennomslag for å øke kraftfôrprisen, hadde vi ikke mer å gi på kornprisen. Vi erkjenner et en god økonomisk utvikling i kornprisen er viktig for en samlet bærekraftig norsk matproduksjon. Innen for den økonomiske bud-

Mytane om landbrukspolitikken

Mat- og landbruksminister Sylvi Listhaug er tilfreds med utviklinga i jordbruket og at Regjeringa har oppnådd avtale med Bondelaget.

 Eirik Stople

– Eg er nøgd med at årets avtale fører vidare strukturgrepet som blei gjort i teknisk jordbruksavtale 2014. Fjerning av fraktilskotet til pelsdyrnæringa er bra. Pelsdyrnæringa konkurrerer på den internasjonale marknaden og bør kunne stå på egne bein. Bortfall av frakstøtta er ikkje eit signal om avvikling. Det er ei sak vi kjem tilbake til, sa Listhaug.

Landbruksministeren peika på at jordbruket er i ein eksklusiv situasjon, som har avklara rammevilkåra for næringa tre månader før rammene for statsbudsjettet blir lagt.

– Når tautrekkinga om postane i statsbudsjettet startar til hausten, ligg rammene for jordbruket fast, sa statsråden. Statsråden hadde lite til overs for Bonde og Småbrukarlaget si haldning, ved å trekke seg frå forhandlingane. Ho peika på at dei berre har skrive under på éin avtale i løpet av dei siste seks åra.

– Er dei gratispassasjerar? Den auka ramma som blei forhandla fram kjem også Småbrukarlaget sine medlemmer til gode. Hadde Bondelaget gjort det same ville forhandlingsinstituttet vore ein sagablott, sa landbruksministeren.

I kjent stil innkasserte Listhaug gevinsten av eigen politikk ved at pilene, etter hennar meining, peikar oppover for jordbruket. Mellom anna forventa ho ei positiv inntektsutvikling for bøndene på 8,7 prosent i 2015.

sjettrammen, var det ikke mulig å komme videre i år.

- Vi ser en utvikling der mer av inntektene kommer fra markedet og mindre tas av budsjettmidler.
- Nå må vi konsentrere oss om de store utfordringene til norsk jordbruk, med fokus på rammevilkår, jfr tollvern knytta til internasjonale handelsavtaler og regjeringa sin utforming av nasjonal politikk.

– Det er skapt myter om Regjeringa sin landbrukspolitik, hevda mat- og landbruksminister Sylvi Listhaug.

Mytane om Regjeringa sin landbrukspolitik

Mange prøver å skape mytar om Regjeringa sin landbrukspolitik, sa Listhaug og tok fram døme på det ho kalla myter om landbrukspolitikken.

Myte nr 1: Regjeringa er berre oppteken av dei store bruka

– Vi meiner tvert imot, at fleire, skal leve av garden sine ressursar. Det avgjerande er korleis ein utnyttar ressursane, sa Listhaug.

Ho viste til stortingsmeldinga om verdiskaping i landbruket, der regjeringa set seg hårete mål om å auka verdiskapinga frå lokalmat frå 3,5 milliardar til 10 milliardar innan 2025. Marknaden for lokalmat er i sterk vekst, med ein auke på 16,5 prosent i 2014.

– Landbruket treng gründerar. Inn på tunet og gardstilknytta reiseliv og med vekt på mat og bygdekultur har stort utviklingspotensiale, meinte Listhaug.

Myte nr 2: Kraftfôr er billigare enn gras

– Kraftfôr er den største utgiftsposten for mange gardsbruk. Bøndene brukar ikkje meir enn dei må. 80-85 prosent av fôret til mjølkekyr er produsert på norske ressursar. Kraftfôr er ein viktig del av grunnlaget for ef-

fektiviseringa i husdyrproduksjonane. Det er ikkje eit mål å importere, det er snarare eit mål å erstatte importen av kraftfôrråvarene med norske råvarer. Difor støttar vi forskinga til Foods of Norway. Jordbruket har lite import samanlikna med sjømatnæringa. Vi må snakke opp graset og ikkje nedvurdere norsk matproduksjon, sa Listhaug.

Myte nr 3: Større besetningar gir auka antibiotikabruk

– I ein periode med auka besetningsstorleik har vi fått redusert antibiotikabruk. Norge brukar minst antibiotika i Europa fordi vi har dyktige bønder og veterinærar og eit strengt regelverk. Vi skal vera best i klassen med å produsere trygg mat, hevda Listhaug. Ho la vekt på at kampen mot antibiotika resistente bakteriar er ein pågåande kamp i næringa, nasjonalt og internasjonalt.

Myte nr 4: Regjeringa ønskjer å sentralisere husdyrproduksjonane

– Dei aller fleste distriktstilskotta og fordelingsnøklane for sonene er urørte, og har heller ikkje møtt sterke krav om endringar. Vi vil ha frie bønder som bestemmer meir sjølve. Alle bønder skal fritt få utvikle garden, store som små, sa mat- og landbruksministeren.

Økonomi i gardens ressursar

– Eit familieprosjekt, understreka Gunnar Jan Gjerland, då han saman med Nortura inviterte til grillkveld og opning av det nye ammekufjøset.

✓ Liv Kristin Sola

Gunnar Jan Gjerland driv garden Gjerland, i bygda Haukedalen i Sunnfjord. Garden ligg 310 meter over havet og har 130 dekar dyrka jord, 90 dekar heimebeite og 2.000 dekar skog og fjellbeite. I tillegg til storfe, har dei 35 vinterfôra sau.

Som mjølkeprodusent kjøpte Gjerland rundt 40 prosent av fôret i form av kraftfôr. Dei store beiteressursane på garden vart dårleg utnytta. For 7-8 år sidan la han om til kjøtfe, og situasjonen endra seg. No vert ressursane som garden byr på, nytta. Innkjøpt fôr er redusert til eit minimum.

Lilly Grøneng og Gunnar Jan Gjerland er nøgd med byggeprosessen, og ser fram til å flytte kyrne inn i nytt fjøs.

Tilpassa produksjon gir betre økonomi

– Bruttoinntekta i kjøtproduksjonen er ikkje høg, men det er betre økonomi i denne produksjonen enn det var å drive med mjølk, i vår situasjon, stadfestar Gjerland.

Han viser til at innkjøpt fôr er erstatta med gratis skog- og fjellbeite. Som mjølkeprodusent leidde han hjelp i fjøset. Med mykje færre arbeidstimar har han ikkje lenger utgifter til arbeidshjelp. Bonden legg heller ikkje skjul på at tomt fjøs om sommaren også var ein motiverande faktor.

Gjerland har avtale om å levera kvalitetskalv til slakt, og kalvane er 130-140 kilo og slakteklare når dei kjem heim frå fjellbeite i september.

– Me får god kilopris for kalvane. Litt etter prisavtalar og årstid, må oksane fôrast opp til 180-200 kg slaktevekt, for å nå att kalveverdien på 140 kg, forklarar kjøtprodusenten.

Kyrne kalvar frå midten av mars til midten av april. No vil han framskynda kalvingstidspunktet til februar, slik at kalvane kan nytta beitene betre.

I det nye fjøset blir det lett vint å få para kyrne før beitesesongen. Slik drifta er i dag, slepp dei kyrne på innmarksbeite i lag med oxen i juni. Gunnar Jan har gjerda inne ein del av utmarka med el-gjerde, og oxen går i lag med kyrne over i utmarka. Når kyrne skal på fjellbeite hentar dei heim oxen, og kyrne beitar seg oppover i terrenget etter kvart som graset veks til høgare oppe.

Planla fjøset på ferie

Gunnar Jan valde å satsa på Angus då han la om produksjonen. Ein rase som passar godt i terrenget på garden. Omlegginga svarte til forventningane, men det vart arbeidskrevjande å ha ammekyr på bås i det gamle fjøset. I februar i fjor reiste Gunnar Jan og kjærasten, Lilly Grøneng, på skiferie

til vener i Val Gardena i Italia. Med seg i bagasjen hadde bonden tankar om nytt fjøs.

– Han stod på ski om dagen, og brukte kveldane og to dagar med ruskevêr til å teikna fjøs, fortel Lilly.

Då dei kom heim var teikningane klar. Fjøset vart slik bonden hadde teikna.

Gode hjelparar

Kalkylen på nybygget var på knappe 3 millionar, eit budsjett dei har klart å halda fordi dei har gjort det meste av arbeidet sjølv. Innovasjon Norge støtta med ein million i direkte tilskot, sparebanken lånte ut ein tilsvarande sum, og eigeninnsatsen er kalkulert til 1 million.

– Driftsplanen vart nøye gjennomarbeidd. Eigeninnsatsen var kalkulert inn i kalkylen som følgde søknaden til Innovasjon Norge, og me fekk bra ut av tilskotsordninga. Me klarte å halda økonomien i byggeprosjektet under det som var budsjetttert. Mykje av årsaken ligg i at verdien av eigeninnsatsen vart større ein berekna.

– Eg må få takka ungane mine som har vore heilt fantastiske under heile byggeprosessen. I tillegg har bror min, og nabo Bjørn Wold, vore til stor hjelp. Lilly har vore moralsk støtte og dokumentert heile prosessen, seier Gjerland.

Gjennom Lilly sine bilete fekk dei 120 frammøtte ei reise gjennom heile byggeprosessen.

Tett tak før snøen kom

– Støypinga var i gang litt ut i juli månad. Elementa vart sett opp om hausten, og takstolane kom på plass i november. Dagen etter at taket vart tett, kom snøen, fortel eldste son på garden, Arne Åsmund.

På begge sider av fôrbrettet er det ei liggebåsrekke inn mot vegg. Inst i fjøset er det ei kalvegjømme på kvar side, med spalt, liggepall og seinka tak. Heile fronten er med fanghekk.

– Lausdriftsfjøset har plass til 36 mordyr, med 18 liggebåsar på kvar side av fôrbrettet. Liggebåsar er dyrt, men best, konkluderer Gunnar Jan.

Det gamle båsfjøset skal byggast om til kalvingsbingar og sjukebinge. Frå før er det ungdyrbingar med liggeplass og spaltegolv, og 14 båsplassar som kan nyttast dersom det trengst til rekrutteringsdyr, kyr eller framfôring av oksar.

Det skal monterast traversar over fôrbrettet, og skinne for fôrutleggar i det nye fjøset. Fôrbrettet i den nye og gamle avdelinga skal koplast saman.

Får ting til å skje

– Det einaste som kjem av seg sjølv, er forfallet, sa dagleg leiar i Tyr, Oddbjørn Flataker, i si helsing.

– Du har gjort det rette. Du har vald den beste produksjonen. Du har sett potensialet og nytta muligheita. Det er ikkje nok å villa det, men å gjer det, sa Tyr-leiaren. Det nye fjøset står vinkelrett på det gamle.

Arne Åsmund, 27 (h.b.) og Jan Martin, 21 (v.f.) er begge maskinførarar. Dag Inge, 25 (v.b.) er utdanna energimontør. Inga ulempe for dette prosjektet. Yngste dotter, Ane Marie, 23, brukte heile sommarferien sin på byggeprosjektet på heimegarden. Ho studerer i Bergen og var ikkje tilstade under opninga.

Til høgre: Lausdriftsfjøset er rundt 22 meter langt og 14 meter breitt og rommar 36 vaksne kyr. Kalvegjømme inst i fjøset.

Nedst til venstre: På kvar side av fôrbrettet er det ei liggebåsrekke med plass til 18 kyr. Kvar side kan delast i to avdelingar, med passasje for kalvane.

Nedst til høgre: På kvar side er det laga til ei kalvegjømme med liggepall og eige fôrbrett. Passasjen inn til kalveavdeling kan reguleraast etter størrelse på kalvane.

Stunt utan sikringsnett

Berre eit yrke var aktuelt for Oddbjørn. Han skulle bli bonde. Men ein bonde treng ein gard.

✓ Liv Kristin Sola

– Kameratane mine kjøpte BMW, og før til Ålesund. Eg kjøpte traktor og dreiv som avlørsar.

Oddbjørn Nybø har vore dreng og avlørsar sidan han var 13 år. På gardsbruket hjå foreldra har han husa ulike

smådyrrasar. Då han var 17 fekk han tre kopplam, to år seinare hadde han 15 sauer.

Fekk nok av kontor

For ti år sidan var Oddbjørn innblanda i ein frontkollisjon.

– Det var i slutten av april. Legane trudde ikkje eg ville kunne gå før jul. Men eg hadde sauer å ta meg av, og hadde ikkje tid til å vera sjukmeldt. Eg stod opp igjen åttande dagen, og var attende på jobb i august, fortel Odd-

bjørn.

Åra etter ulukka har ikkje vore smertefrie.

– Ryggen skranta, og i 2006, året etter ulukka, sende eg alle sauene til slakt.

Året etter var sauene attende, og han kjøpte småbruket av onkelen. Talet på sauer auka til 40-50 og fjøset måtte utvidast. Han fekk driva mesteparten av jorda i nabolaget, og hadde avtale med 20 grunneigarar på Hakallestrand i Vanylven.

Oddbjørn Nybø er fødd på eit småbruk i Vanylven på Sunnmøre. Foreldra dreiv med sauer til midten på 80-talet. Faren var sjømann og bonde, og mora dreiv heime på garden. Oddbjørn er utdanna tømrrar, og har eksamen i byggesaksbehandling. Men det var bonde han skulle bli. I 2009 kjøpte Oddbjørn småbruket av ein onkel, og starta med sauer.

Oddbjørn bur i lag med Corinna Johannsen og dei har barna Ada Sofie på fem, Iver på tre, og Aksel som var fødd på julaften i 2014. Corinna er frå Ulsteinvik og er utdanna sosionom.

Ved nyttår kjøpte Oddbjørn ei mjølkesamdrift. Han disponerer ein kvote på 510.000 liter mjølk. Av dette eig han 296.000 sjølv.

Totalt er garden på 1266 dekar, med 430 dekar innmarksbeite og 250 dekar dyrka jord. Oddbjørn leiger 350 dekar dyrka jord i tillegg til det han eig sjølv. Han eig også ein del av ei felles utmark kor dei har eldre kviger i lag med andre bønder.

Som saksbehandlar i kommunen, fekk han unna saker i eit tempo som andre kan sjå langt etter. Byggesaks-kontoret i Vanylven vart kåra til Norges mest effektive. Men det var ikkje nok. Lysten til å vera bonde på heiltid ga ikkje slepp, men auka i takt med irritasjonen over det dårlege ventilasjonsanlegget på kommunehuset.

– Eg sat på kontoret og stagnerte framføre datamaskinen. Hørde ein traktor køyra forbi, og kjende på abstinensane. Dette kunne ikkje vera meininga, minnast Oddbjørn.

– For to år sidan saumfarte eg *Finn.no*. Eg snakka med naboar, gamle ungkarar og landbrukskontor. Me var villige til å flytta på oss, etablere nytt nettverk ein annan stad, om det var det som skulle til. Aller helst ville eg vera heiltidsbonde. Eg såg fram til at det var vêret som skulle stressa meg, og ikkje ein sjef hengande over skuldra, seier Oddbjørn, og flirer.

Vart ikkje trudd

Ein urealistisk idé hadde festa seg i hovudet. To av medlemmane i ei stor samdrift i bygda, hadde passert pensjonsalder.

– Eg er velsigna med frekkhetens nådegåve, og tok kontakt med alle fire medlemmane, og la fram eit forslag og skisse til overtaking. Eg ville kjøpe fjøset, som stod på fråskilt tomt, men var klar på at då måtte eg i tillegg kjøpe to av gardane som danna grunnlaget for drifta. I starten trudde dei meg ikkje, men etter kvart viste det seg at to av bøndene var klare for å selja jord og kvote, fortel Oddbjørn.

Ein av dei to hadde kjøpt ein tilleggsgard, og Oddbjørn sat med tilbod om å kjøpa samdriftsfjøset og tre gardsbruk. I tillegg fekk han avtale

I slutten av mai flytta familien på fem inn i nytt hus på garden, og det vart slutt på pendlinga mellom heimen og garden. Her er Corinna, Oddbjørn og minsteguten, Aksel.

om 20 års leige av jord og kvote, hjå eit tredje medlem.

Dette var 16. juni i fjor. Fristen for å få alt i boks, var 1. august. Det skulle ikkje gå på skinner. Avtalane om kjøp av jorda var signert. Teikningar til nytt hus var klare. Men prosessen drog ut. Heile august gjekk.

– Fleire tredjepartar var involverte i ein av kvotane. Eg kontakta kreditorane, ein etter ein, for å overtyde dei om at dei skulle få pengane sine. Det vart mange og krevjande telefon-samtalar. Då var det ein fordel å ha erfaring frå offentleg forvaltning, og kjenne systemet. Eg var og heile tida klar på kva eg ville og korleis det skulle gjerast, kommenterer Oddbjørn.

I slutten av august kom meldinga frå Landbruksdirektoratet:

– «No kan du flagga».

Kreditorane fekk pengane sine, bøndene fekk sine pengar, og Oddbjørn fekk realisera draumen om eigen gard. Med flagget til topps rydda dei førsentralen, dekkja langbord, og inviterte vener og støttespelarar. Slakteriet i Førde spanderte grillmat.

– Stor takk til Nortura. Dei fikser det meste og er alltid positive. Eg har nok som sviv i hovudet. Eg treng ikkje plagast med folk som ikkje trivst i jobben sin, kommenterer Oddbjørn.

Storbonden betalte verditakst for jorda på 250 dekar dyrka, og gjeldande pris for mjølkekvoteane. Tun og driftsbygningar vart delte frå. Oddbjørn fekk også kjøpt 230 dekar innmarksbeite som vart liggande innklemmd mellom det dyrka arealet.

Fire viktige K-ar: kaffi, kart og kalkulator på kontoret. Oddbjørn er grundig i planlegginga. Til tider kan det vera litt vel mykje som sviv rundt i hovudet.

Høg gjeld

Kvota som var på 185.000 liter, var for liten til å få økonomi i prosjektet. Oddbjørn kjøpte og leigde seg opp til 510.000 liter.

– I mitt tilfelle, var det ei gavepakke at Listhaug likestilte kvotetaket for enkeltbruk og samdrifter. No får eg nytta kapasiteten i fjøset, noko som var heilt avgjerande for å realisera prosjektet og tena pengar. Eg fekk god hjelp av Jo Helge Sunde, i Tine, til å sjå på økonomien i prosjektet, og me laga ein god driftsplan.

Kjøp av jord og kvote, nytt hus og investering i robot og automatisert utføring, var lagt inn i kalkylane. Planen bikka 15 mill.

– 100.000 kan vera mykje for mange, men du må huske at her er det store summar ut og store summar inn, seier Oddbjørn, og får det til å høyrast enkelt ut.

– *Søv du godt om nettene?*

– Ja, eg gjer det, men eg er meir usikker på om banksjefen gjer det, seier Oddbjørn.

Oddbjørn skryt av Sogn og Fjordane sparebank.

– Dei er seriøse og ser potensialet i bøndene. Kan anbefales.

– Innovasjon Norge fekk driftsplanen og såg potensialet. Eg trur dei testa ut om eg kjende innhaldet. Eg tok dei på feil, og korrigererte. Det var viktig for dei at eg forstod driftsplanen, seier bonden.

Gard utan hus

– Me tok over garden ved nyttår, men eg sa opp jobben 31. oktober. Eg brukte dei to siste månadane av året til å bli kjend med drifta. Eg tapte inntekter, men får mange gonger igjen no, uttaler bonden.

Ein bil rullar inn framfor fjøset. Det er Corinna og Aksel. Mor og minsteguten veit kor dei skal finne far.

– *Dei har ikkje sett så mykje til deg det siste året?*

– Nei, det er nok så. No flytter me inn i det nye huset til helga. Det blir bra å sleppa pendlinga. Og huset har eg ikkje blanda meg inn i, det er Corinna

sitt verk. Det einaste eg tek æra for, er utedøra, boblebadet og det nedste trappetrinnet, seier Oddbjørn og ler.

Han skryt av sambuaren som har planlagt huset, og av seg sjølv som har halde seg unna, og latt ho gjere det. Huset og tomte på Hakallestrand har dei selt.

Tett ved huset står ein stall, som skal husa dei ulike hobbydyr på garden. På beite rundt huset går åtte kystgeiter og sju unggeiter, fire lama, ein ponni og eit esel.

Endringar i fjøset

Fjøset er 11 år gammalt, med teikningar frå 1997. Bygget er 100 meter langt, med plass til 205 dyr. Då Oddbjørn overtok vart kyrne mjølka i ein 2*6 fiskebeinstall, og ei avlessarvogn vart nytta til grovføret. Fjøset har styrt kutrafikk, og 85 liggebåsar fordelt på to rekker på kusida. Buskapen er auka frå 47 til 57 mjølkekyr. Oddbjørn har installert mjølkebot. Mjølkegrava skal byggast om til utskiljing og ein ekstra kalvingsbinge.

– Kyrne skal kalva i kalvingsbinge. Me leikar jo ikkje butikk, kommenterer mjølkebonden.

Dei har laga kalvekjøkken, og sett inn nye kalveboksar i småkalvavdeling.

– Planen er å forlenga fjøset. Kvigene går i fullspaltebingar, dei skal over i bingar med liggebåsar. Eg må ha plass til fleire kviger og sinkyr, og vil laga til ein uteplass til kyrne, fortel Oddbjørn.

Automatisert utføring

I førsentralen står ein TKS K2 kombikuttar og eit TKS R2 rundballe-magasin med dobbelt reservoar. Føret blir transportert frå kuttaren over på eit fôrband.

– Utføringa er heilautomatisert. Fôrbandet på nærmare 80 meter er det lengste DeLaval har montert, fortel Oddbjørn.

Han tar fram telefonen og viser korleis han justerer mengde og fôrår ulike grupper kvar for seg. Utføringa går på sekund, og på cm.

Oddbjørn (t.v.) har teke høgde for å leige inn hjelp til drifta. Tom Vaksdal (i midten) er tilsett på fulltid for å hjelpa til i fjøset og på garden, og Atle Vaksdal har sin arbeidsplass i gravmaskinen med nydyrking.

– Eg har rekna ut mengde fôr per tidseining, og kor mange cm kvar binge er. Tilmålt mengde og programmert posisjon gir ønska mengde til dei ulike gruppene, forklarar Oddbjørn.

– Eg aktiverer utfôringa via telefonen når eg ser det trengst. Det skal alltid vera fôr på fôrbrettet, men eg vil gjerne ha kontrollen til ting går smertefritt, fortsetter bonden.

Må leige hjelp

Mykje av jorda er gammal eng og gir ikkje gode nok avlingar. Det vil ta nokre år, men Oddbjørn skal snu all jorda for å auka og betra grovfôrkvalliteten.

– Me får i beste fall to slåttar, noko som utgjør 2.300-2.500 rundballar, kommenterer mjølkeprodusenten.

Han har kalkulert med ein god del innleidd hjelp både i fjøset og til jordarbeidet. Ein New Holland 265 E med ei 2 m³ dyrkingsskuff, vart innkjøpt til føremålet.

– Maskinen veg 28-29 tonn og har ei fantastisk rekkevidde, seier Atle Vaksdal.

– Og med 320 dekar klar til dyrking, har Atle jobb i mange år framover, kjem det frå Oddbjørn.

Atle er innom kontoret for ein kopp kaffi. Han er ein av bøndene som selde jord og kvote til Oddbjørn. No er han lønsmottakar hjå den nye eigaren.

– Me dyrkar frå eit hjørne, søker om litt om gongen. Må ha litt tålmod, seier Oddbjørn.

Tålmod er ikkje ordet Atle vil nytta for å beskriva sjefen sin.

– Oddbjørn er impulsiv. Når han har bestemt seg, ventar han ikkje til dagen etter, seier Atle.

Han tenker litt, og legg til: – Av og til kunne det nok ha løna seg å venta ein halvtime.

Dei ler godt.

Kjøper og sel

Økonomien er betre enn driftsplanen tilseier. Oddbjørn kjøper og sel høy og halm, og er forhandlar for mjølkeerstatning til kalv. Han sel og kjøper maskinar og utstyr etter behov. I tillegg til gravemaskinen, har han kjøpt tre traktorar.

– Eg er jo sunnmøring. For kvar dag som går, tapar eg pengar som er

På beite rundt huset går åtte kystgeiter og sju unggeiter, fire lama, ein ponni og eit esel. Familien har i også ein Border Collie og ein Golden Retriever, i tillegg til to kattar.

bunde opp i maskinar som ikkje er i bruk, seier Oddbjørn.

Han ler, og legg til:

– Men eg har i seinare tid funne ut at det å vera sunnmøring, ikkje er det same som å vera supermann.

Tid for å satse på drift

Roboten vart kjørt i gang i mars. Målet er å produsera det roboten har kapasitet til. Oddbjørn trur grensa går rundt 600.000 liter.

Jurhelse og utmjølkingshastighet er fokus for avlsarbeidet. Kyr med kryssande bakspenar og kyr som viser uvilje mot systemet, vert utrangerte. Bonden kjøper mykje rådgjeving.

– Det er dei enklaste pengane å betala. Eg gjer det eg kan best, og stolar på at dei eg leiger inn, kan jobben sin betre enn eg kunne klart, konstaterer mjølkeprodusenten.

– Avdråtten er aukande. Kyrne får kraftfôrblendinga TopLac, og ei blanding av 1. og 2. slått. Snart er det klart for å gi eit ekstra kraftfôrslag, for å få til ei betre fôring. Rådgjevarane hjå Fiskå er heilt suverene, seier bonden.

Rundt jordlappane er det gode gardsvegar. Me tek oss ein køyretur for å sjå på eigeidomen. Oddbjørn peikar ut areal som han drifrar i dag, og areal som han håpar på å få kjøpa i næraste framtid. Målet er å eiga meir enn 50 % av jorda han driv.

God medisin

Eit prosjekt som for mange verkar som reine galskapen, har for Oddbjørn Nybø vore den beste medisin.

– Eg er der eg vil. Eg brenn for dette. Etter 10 år med ryggsmertor og

fysioterapi, har eg ikkje brukt smertestillande sidan eg slutta på kontoret. I hovudet ser eg føre meg garden om ti år, og eg ligg litt føre skjema, fortel Oddbjørn.

Han flirer godt. Han innrømmer at den største utfordringa er å ha nok timar i døgnet, og at livsprosjektet hans krev mykje tankeverksemd. Det er han som er ansvarleg for at dette går rundt.

– Går det gale, er det mi eiga skuld. Eg er realist. Eg brukar ikkje meir pengar enn eg har. Veit du definisjonen på ein optimist? Optimistane har det forferdeleg moro når alt skjærer seg, seier Oddbjørn, og ler.

– Eg har to fordelar:

– Eg har inga formell landbruksutdanning. Slik har eg halde på pågangsmotet, og ikkje lært meg alle problem og hindringar.

– Eg har ikkje vakse opp på gard. Eg har sloppe kommentarar i oppveksten, om kor ille det er å vera bonde.

– Skal ein kjøpa gard, må ein våga å spørje. Eg hadde nok litt flaks og god timing. Samdriftspartane var inne i eit litt dårleg spor. Inntekta var for låg for fire bruk, og dei måtte ha arbeid utanom. Saman med høg alder, vart det ei god løysing at nokon ville overta og driva vidare. Ei løysing dei nok ikkje hadde sett føre seg, før dei stod midt oppe i prosessen.

– Følg draumen din. Ver frimodig. Høyr litt rundt og orienter deg. Ver fleksibel, men ærleg på kva du vil, at du vil gjere ting på din måte, noko som vil bety endringar. Det verste du kan få, er eit nei, avsluttar Oddbjørn.

Beiting – resten av beitesesongen

Kyrne kan læres opp til gode beitevaner. Det må skje allerede i ungdommen.

Bart van Gool
NLR Hordaland

Det er skrevet mye om beite til mjølkekyr gjennom årene. Derfor blir det her en kort oppsummering.

- Beite er et konsentrert og billig fôr til mjølkekyr.
- Kyr på beite kan produsere mye mjølk til en billig penge.
- Beiting er sunt for kyrne.
- Beiting er et eget kompetanseområde i gardsdriften.
- Hele Norge elsker dyr på beite. Det kommer garantert til å bety mer og mer med tiden.

Beiteopptak

Beiteopptaket blir for det meste bestemt av disse forholdene:

- Graslengde.
- Smaklighet.
- Beitetida.
- Kuas beitevaner.

Graslengde

Både innenlandske og utenlandske registreringer viser at det blir størst opptak når graslengden er 12-17 cm. Da blir det en god munnfull med gras for hver gang kua tar en bit. Kyr på beite kan i snitt ta opp til 16 kg tørrstoff i døgnet og mer i enkelte tilfeller. Det er tørrstoff med høyt energiinnhold og næringsinnhold.

Det betyr produksjon av mye mjølk på beite.

Smaklighet

Skal kua ete mye, må beitegraset være smakelig. Smakelig beite får vi når beitegraset har disse egenskapene:

- Bra med sukker.
- Ikke for mye protein.
- God lukt.
- Lite vrakgras og gjødselrester.

Sukkerinnhold

Sol, grasart og utviklingstrinn er de viktigste forhold som bestemmer sukkerinnhold i graset. Flerårig raigras er den grasarten som har høyest sukkerinnhold. Raigraset tåler også hyppig beiting. Det samme gjør engrapp. Timotei er kanskje det mest smakelige graset av alle, men tåler ikke hyppig beiting. Engsvingel er sånn midt på treet, som beitegras. Andre grasarter, slik som hundegras, bladfaks og strandrøyr er ikke egnet som beitegras. Sats på flerårig raigras og engrapp som de to viktigste beitegrasarter til mjølkekyr.

Kyrne liker hvitkløver veldig godt. Det øker det totale opptaket. I tillegg bidrar hvitkløver til et samlet sett bedre mineralinnhold. Hvitkløver skal derfor være med i beitet, 20-30 prosent av plantebestanden er bra.

Protein og gjødsling

Det skal ikke være for mye protein i beitegraset. Protein går blant annet ut over sukkerinnhold. Det betyr ikke for sterk nitrogengjødsling. An-

befalingen er ca. 1 kg N per uke. Går det 4 uker til neste beiting betyr det gjødslingen med ca. 4 kg N pr dekar. Salpeter, ammoniumnitrat, KAS er aktuelle N-gjødselslag.

Lukt

Smakligheten avtar ut over i beitesesongen, selv om næringsinnhold kan være det samme. Utenlandske beiteforskere tror at det kan skyldes mer muggsopp i grasbunnen på grunn av mer fuktighet og tettere grasdekke utover i vekstsesongen. Hverken kyr eller folk liker lukten av muggsopp. På De britiske øyer, og nå også i Nederland, anbefales det derfor å gjødsle med natrium (Na) utover i vekstsesongen. Det øker smakligheten og dermed beiteopptaket. Lavere grashøyde, under 12 cm, reduserer også faren for muggsopp og nedsatt smaklighet.

Vrakgras og gjødselrester

Vrakgras og gjødselrester setter ned opptaket. Det er viktig med beitepussing enten maskinelt, 7 cm kuttehøyde, eller med ungdyr eller sau. I stedet for pussing kan en la graset vokse opp til en slått. Og så la det vokse opp etter slått til en ny beiterunde.

Beitetida

Beiting hele døgnet gir selvsagt høyest fôropptak fra beite. Så dersom det, arbeids- og arealmessig, lar seg gjennomføre med beiting hele døgnet, er det absolutt det beste valget.

12 til 17 cm gir maks opptak pr bit.

Erfaren ku kan lære opp ungdyr i rett måte å beite på.

Her kjem seks artiklar
innsendt av Norsk
Landbruksrådgiving
på oppdrag frå
Bondevennen.

Kua sine beitevaner

Vi vil at kyrne skal beite, beite og beite. De skal ikke bruke tiden til unødige lediggang. Det er bortkastet tid og går ut over fôropptaket. Når de ikke beiter, skal de ligge å drøvtygge. Blodstrømmen gjennom juret er 3 ganger så høyt når kyrne ligger. Det er da kroppen produserer mest mjølk.

Beitevaner til kyrne er ikke medfødt, men kyrne kan læres opp til gode beitevaner. Det må skje allerede i ungdommen. På den nederlandske webside for beiting står det at første-kalvskyr må ha hatt 200 beitedager før de får «godkjent sertifikat» som gode beitedyr. Da lærer de seg beitefaget og bygger samtidig opp immunforsvaret mot innvollssnyltere. La ungdyr også beite sammen med gjeldkyr som kan «beitefaget». Det har god oppdragende effekt.

Beiteopplegg

Det er skrevet side opp og side ned om forskjellige opplegg for beiting.

- Stripebeiting
- Skiftebeiting
- Ett skifte

Stripebeiting

En stripe hver dag. I de mest intensive opplegg; to eller flere striper om dagen. Meget intensiv opplegg; krever svært god organisering. Stripebeiting gir god utnytting av beitearealet, men er utsatt for tråkkskade. Beitemetoden krever derfor tråkksterk jord.

Skiftebeiting

Flere skifter. En kan variere fra et skifte om dagen til et skifte ca. hver tredje uke. Det er et fleksibelt opplegg, som gir god utnytting av samlet beiteareal.

Beiting, beiting og beiting. Det blir det mye mjølk av til en billig penge.

Ett skifte

Dette er bare aktuelt når alt annet ikke er gjennomførbart.

Beite og robot

Særlig ved robotmjølkning er det viktig at kyrne har en stabil og forutsigbar hverdag. Generelt sett anbefales det et rolig beiteopplegg til robotmjølkning. Skiftebeiting med ikke alt for mange skifter fungerer bra. Et skifte om formiddagen og via robot til et nytt skifte om ettermiddagen fungerer også bra. Skifter opp til 800 meter fra roboten går greit, også for kyr i andre halvdel av laktasjonen. Observeringsforsøk viser store individuelle forskjeller i sosial oppførsel som kan ha betydning for besøksfrekvensen til roboten.

Mjølkerobot og beite er så utfordrende at det må skrives en eget artikkel om det. Vi vil følge med i ny viten fra både inn- og utland.

Beite + tilleggsfôring

Går beiteopptaket ned utover i vekstsesongen må det tilleggsfôring til. Det vanlige er surfôr. Målet må være å ha et samlet opptak av beite pluss surfôr som er større enn 12 FEm per ku per dag gjennom hele beitesesongen. Resten av årets beitesesong bør beiteopptaket ikke komme under 10 FEm per ku pr dag, og samlet grovfôropptak, beite pluss tilleggsfôr, ikke under 12 Fem per dag.

Vann

Ingen mjølk uten vann. Kyr som mjølker mye må ha vann, mye vann og av god kvalitet. Er det varmt må de ha enda mer vann, opp til 150 liter i ekstreme tilfeller. Kyr liker best å drikke store mengder fort. Vannbas-seng og bekker er derfor best. **Obs! Plassering av vannkilder skal ikke brukes til å styre kutrafikken til roboten, ved å plassere vannkilden ved siden av roboten.**

Struktur

Det er alltid fare for at det blir for lite struktur når beite er eneste grovfôrslag. Følg nøye med. Tynn avføring og/eller lav fettprosent kan være tegn på strukturmangel. Er det snakk om for lite struktur er halm og høy ypperlige strukturrike fôrmidler. Da blir det velstand i vommen.

Mineraltilskudd på beite

Tilskudd med magnesiumrik mineralblanding er tingen. Det finnes i forskjellig utgaver.

Til slutt

Lykke til med resten av beitesesongen.

Hvor langt er det lønnsomt å tran

Denne artikkelen om husdyrgjødseltransport er den første i en serie på tre artikler om transportkostnader og lønnsomme tilpasninger ved ulike transportavstander.

Jan Karstein Henriksen
NLR Agder

Grunnlaget for sammenhenger og anbefalinger er beregninger som er gjort i beregningsprogrammet «MEKØK - husdyrgjødsel». Det beste og mest relevante for deg er om det foretas beregninger på din gard med dine forutsetninger. Kalkyleprogrammet tar med alle variable kostnader, alle kostnader for maskiner og lager så som avskrivning, vedlikehold og renteutgifter, samt alle arbeidskostnader. Til slutt trekkes husdyrgjødselas gjødselverdi (sparte utgifter til mineralgjødsel) i fra. Alle data kobles og gir mulighet for samtidig optimalisering av både agronomi, teknikk og økonomi. Ved beregning

Sammendrag

Husdyrgjødseltransporten alene står for over halvdel av de totale årlige transportkostnader på en grovførgård, og det er derfor god grunn til å prøve å optimalisere den. Transportkostnader som overstiger husdyrgjødselas gjødselverdi er direkte ulønnsomt. Billigst mulig transport og lengst lønnsom kjøreavstand får du med moderat vanninnblanding, husdyrgjødselmengde som dekker fosfor- og kaliumbehovet, spredning tidlig i vekstsesongen og når transporten mellom gård og jorde/lagringsplass gjøres med store tanker/vogner.

Transport som overstiger husdyrgjødselas gjødselverdi er direkte ulønnsomt.

gene kan vi finne økonomiske utslag av ulike tilpasninger og endringer og få fram billigste og mest lønnsomme tilpasning og mekaniseringsopplegg.

Transportkostnader

I programmet spesifiseres transportkostnader. Da er det mulig å finne økonomiske utslag av ulike valg, opplegg og transportløsninger ved ulike kjøreavstander. Transportkostnadene oppgis i kroner per kubikkmeter gjødsel pr km kjøreavstand. Angitte kilometer er en veg fra gård til jorde/lagringsplass. Lessing og spredning er arbeidsoperasjoner som må gjøres uansett om husdyrgjødsel spres rett rundt husa eller på areal lenger vekk fra gården. Det er selvsagt alltid mest økonomisk med kort transport, men mange må spre på stadig større areal lenger vekk fra gården. Da er det viktig å vite lønnsomhetsgrensa for hvilken kilometeravstand som gjør transportkostnadene lik husdyrgjødsel sin spredeverdi. Kjør du lenger enn dette ville det vært mer økonomisk lønnsomt å bare bruke mineralgjødsel i stedet.

Husdyrgjødselverdi er avgjørende for lønnsom transportlengde

Vi tenker oss at et jorde har moderat næringsinnhold og trenger 15

kg nitrogen/daa som vårgjødsling. Vårgjødslinga kan gjøres med 83 kg 18-3-15 per dekar eller den kan gjøres med 3 tonn storfegjødsel + 43 kg NS 27-0-0-4 per dekar. Selve mineralgjødselkostnaden isolert er 234 kr høyere per dekar når det blir brukt 18-3-15. Ved å bruke 3 tonn husdyrgjødsel spares altså i utgangspunktet 234 kr per dekar i mineralgjødsel som tilsvarer besparelse på $234 / 3 = 78$ kr per tonn husdyrgjødsel. Vi sier da at husdyrgjødsel i dette eksemplet har en gjødselspredningsverdi på 78 kr/tonn. Tilsvarende kan vi gjøre beregninger for jorder med ulikt næringsinnhold, andre spredetidspunkt på året, ulike husdyrgjødselslag, ulike mengder husdyrgjødsel, ulik vanninnblanding i husdyrgjødsel og ulike spredemetoder. Med dagens gjødselprissystem og gjødseletyper finner vi at det mest lønnsomme i konvensjonell drift er å bruke husdyrgjødselmengder som tilfredsstiller jordens behov for fosfor og kalium og i tillegg bruke billig innkjøpt mineralgjødsel med bare nitrogen og svovel. Beregningene viser da at uførtynnet saue- og storfegjødsel har høyest gjødselverdi, ca. 75 – 80 kr per tonn ved vårspredning på næringsfattig eng og verdien er ca. 60 kr pr tonn ved vårspredning på mer næringsrik eng eller nedmol-

transportere husdyrgjødsel?

det igjenlegg. Ved spredning senere på året synker besparingsverdien til 40 – 50 kr/tonn ved bruk på eng etter 1. slått, til 25 – 30 kr/tonn etter 2. slått og nærmere 0 på høsten. Grisegjødsel har noe lavere spredeverdi enn storfe- og sauegjødsl. Ved vannfortynning tynnes fosfor og kalium ut og en må bruke flere tonn per dekar. Selv om nitrogenutnyttelsen øker, så synker gjødselverdien per tonn utspredd vare med vannfortynning. Mer om vannfortynning i neste avsnitt. For optimal tilpasning, er det god investering å ha en husdyrgjødselanalyse som viser husdyrgjødsels tørrstoff – og næringsverdi. Ved lang transport, om våren, har lite fortynnet husdyrgjødsel høgest gjødselverdi og da kan en med lønnsomhet kjøre den betydelig lenger enn når gjødsla er vannfortynnet og/eller ved spredning senere på året.

På økologiske bruk kan en alternativt bruke Marihøne Pluss 8-4-5 eller Grønn i tillegg til husdyrgjødsel. Dette er betydelig dyrere gjødsl og på økologiske bruk er det derfor lønnsomt å investere i bedre sprede-

utstyr og transportere lenger enn på konvensjonelle bruk.

Vanninnblanding og slangespredere

Vanninnblanding i husdyrgjødsel gir mere flytende gjødsl og noe bedre N-virkning, men også mye større gjødselvolum som skal håndteres og transporteres. Endring fra 7 til 5 prosent tørrstoff vil gi 40 prosent større gjødselmengde og tilsvarende fortynning av fosfor og kalium. Ved utkjøring med tankvogn vil vanninnblanding gi betydelig mer økning i transport- og sprekostnader enn økninga i total gjødselverdi. Netto kostnadsøkning blir større jo lenger kjøring du har. Ved vognutkjøring bør en derfor normalt bare blande i så mye vann at gjødsla kan røres og håndteres greit, og fungerer greit på plantene. På en økologisk gård koster alternativ innkjøpt nitrogen mye mere og da er det lønnsomt med vanninnblanding ved vognutkjøring opptil ca. 2-3 kilometer. Ved slangespredersystemet er det helt annerledes. Da er sprekapasiteten ofte svært stor og hvis vanninnblandingen kan gjøres i/nært

feltet uten mellomtransport så er det lønnsomt både på økologiske og konvensjonelle gårder med 50 prosent vann i husdyrgjødsel.

Transport koster

Beregninger viser at selve husdyrgjødseltransporten koster 2,50 - 15 kroner per tonn husdyrgjødsel per kilometer, minst kostnad med effektiv rask transport på fin veg med store vogntog og mest for traktor påkoplet små vogner på 4 m³ per lass. Ved gjennomsnittlig gjødselverdi på 60 kr per tonn er det lønnsomt å kjøre opptil ca. 24 kilometer med vogntog med god logistikk og opptil bare 4 kilometer med 4 m³ vogn. Spredning på næringsrike jorder sent i sesongen med vannfortynnet gjødsl gir lavere gjødselverdi, da er det lønnsomhet bare ved svært korte avstander.

Totalt sett utgjør husdyrgjødseltransporten 50 – 60 prosent av årets totale transportkostnader på gården. Optimalisering og lure lønnsomme tilpasninger er derfor av stor økonomisk betydning.

Som grov tommelfingerregel har vi vanligvis følgende sammenhenger:

- Ved vognutkjøring/vogntransport på konvensjonell gard og gjødsl med lite vanninnblanding, er det lønnsomt å kjøre husdyrgjødsel opptil 1 km en veg (regnet en veg fra lager til jorde) per m³ tankvolum på vogna om våren. Lønnsom transport er ca. 0,5 – 0,6 km (en veg) fra lager til jorde per m³ tankvolum på vogna senere på året. Det betyr at med en 8m³ vogn er det gjødseløkonomisk

lønnsomt å kjøre opptil 8 km en veg om våren, og opptil 4 – 5 km en veg litt senere på året. Ligger jordene lenger unna enn dette, er det mer økonomisk å bruke bare innkjøpt mineralgjødsel.

- Har du mellomlager med rasjonell billig transport på vinteren, kan du kjøre lenger enn angitt.
- På en økologisk drevet gård kan en kjøre noe lenger med lønnsomhet enn angitt ovenfor.

Har du lang transport, må du vurdere følgende for å få best totaløkonomi i husdyrgjødselhandteringa:

- Ha gjødsellager hjemme som kjeller eller ha tak/duk på kumme så du sikrer at du kjører konsentrert gjødsl med lite vanninnblanding fra gård til jorde/mellomlager.
- Helst ha mellomlager nær jordene langt unna slik at du ikke kjører bort mye verdifull vårtid til transport og heller sikrer mest mulig gjødsl ut på de få dager som har optimale spredforhold.
- På jorder langt vekke bør du prioritere å bruke husdyrgjødsel bare om våren på jorder med stort fosfor- og kaliumbehov for å spare maksimalt i innkjøpt gjødsl.

Tørråtekampen er i gang – følg med

**De fleste tidligpotet-
produsenter har allerede
sprøytet flere ganger
med tørråtemidler.**

Arne Vagle
NLR Rogaland
Sigbjørn Leidal
NLR Agder

2014 var preget av høge temperaturer og lite nedbør. Angrepet av tørråte kom seint og ble minimalt i fjor. Det bør av denne grunn være minimalt med primærsmitte i settepotetene for årets sesong. Det er få endringer i tørråtemiddelsortimentet denne sesongen, men Ranman kommer i ny formulering i løpet av sesongen, som gjør at vi da slipper blanding med Renol. Bruk varslingsmodellene i VIPs, og benytt tolking av disse fra lokale rådgivere i rådgivingsenhetene.

Varsling av tørråte i VIPs

Tørråtevarsling i VIPs vil i 2015 bestå av følgende 4 elementer:

- Overvåking av tidlige funn i viktige potetdistrikt.
- Negativ prognose gir informasjon om når det er aktuelt å starte sprøyting.
- Førsunds modell beregner om det er fare for tørråteinfeksjoner eller ikke ut fra værdata.

Første funn av tørråte i 2015.
Foto: Arne Vagle, NLR Rogaland

Tidligpoteter på Randaberg, 11. juni. Foto: Arne Vagle.

- Nærstads modell, en relativt ny modell som etter hvert vil overta Førsunds modell.

Overvåking av tidlige funn

Rådgivingsenheter i viktige potetdistrikter foretar regelmessige observasjoner av eventuelle tørråteinfeksjoner i faste og tilfeldige potetfelt. Data om ulike funn blir presentert i kart og tabellform. Tabellen gir oversikt over funnsted, felttype, sort, spiredato, observasjonsdato, angrepsgrad og vekststadium. Opplysningene vil være nyttige, for vurdering av smittepress i ulike distrikter.

Negativprognose

Fra startdato ved 50 prosent spiring, akkumuleres daglige risikoverdier basert på værdata. Datoen settes årlig av lokal rådgiver i det enkelte potetdistrikt. Risikoverdien er en sum av værrets innvirkning på tørråtesoppens infeksjon, sporulering og soppvekst. Det korrigeres for tørkehemming av disse prosessene. Etter at den akkumulerte risikoverdien har nådd en grense på 150, er det fare for primærangrep dersom man får en dag med høy daglig risikoverdi over sju.

Modellen vil være et supplement til kriteriene ved radlukking, for

bestemmelse av første sprøytetidspunkt. Høye daglige risikoverdier vil normalt forekomme på dager med varsler ut fra Førsunds modell. Negativprognosen vil derfor være en ekstra sikkerhet for at en fanger opp dager med infeksjonsfare.

Førsunds modell for sprøyteintervall

Modellen beregner om det er fare for tørråteinfeksjoner ut fra værdata. Smitte må imidlertid være tilstede for at infeksjoner virkelig skjer. Følgende kriterier må være oppfylt for at modellen beregner infeksjonsfare:

- Maksimumstemperaturen må være over 16 grader.
- Minimumstemperaturen i døgnet må være over 8 grader.
- Sum nedbør i døgnet bør være over 0,2 mm.
- Relativ luftfuktighet kl. 12:00 må være over 75 prosent.

Nærstad modell for sprøyteintervall

Modellen beregner risikoen for sporeproduksjon med påfølgende spredning, overlevelse og infeksjon på grunnlag av værdata. For at infeksjonen virkelig skal skje, må det være smitte tilstede. Modellen er laget slik at risikotallene øker med angrepet

på varsler

i testplanter. Terskelverdien på 2,5, som gjør at varselet blir rødt, tilsier at det i gjennomsnitt ble en tørråteflekk per testplante eksponert i potetfeltet som hadde mye smitte. Høye verdier betyr at værforholdene gir stor risiko for infeksjon hvis det er smitte til stede.

Første sprøyting

Det er normalt ikke nødvendig med tørråtesprøyting før radlukking. Ved langvarig tørråtevær kan det i områder med tidligproduksjon og/ eller i år med mye primærsmitte som har resultert i første funn, være nødvendig med å behandle før dette tidspunkt. Dersom de akkumulerte risikoverdiene i negativprognosen når 150 tidligere, bør en starte sprøyting ved første varsel etter «Nærstadmodellen», eller «Førsund modell» etter dette tidspunktet.

Påfølgende sprøyting

Ved varsel om fare for tørråteinfeksjon, bør en sprøyting vurderes ut fra den aktuelle sortens mottakelighet, middelvalg og tidspunkt for forrige behandling. Det er størst fare for infeksjon når det varsles to eller flere dager etter hverandre, og når det er registrert tørråte i området.

Tidspunkt for sprøyteintervaller

Tørråtemidlene har best effekt hvis de brukes forebyggende. Infeksjonen skjer normalt i morgentimene. Det betyr at det bør sprøytes i dag, dersom det er varslet fare for tørråteinfeksjon i morgen. Dette gjelder spesielt dersom potetene har liten beskyttelse etter siste sprøyting. Sprøyting gir beskyttelse i 7-14 dager etter sprøyting, avhengig av middel, dose og vekstforhold. Det er bare under ekstreme forhold ved stor risikost, høy tørråterisiko hver dag eller bruk av lave doser, det er behov for å sprøyte oftere enn hver sjuende dag.

Kystblåstjerne i beite i Haram

Olav Martin Synnes, NLR Sunnmøre

Synnaland i Haram har ein av dei få førekomstane i Noreg, av kystblåstjerne, *Tractema verna*. Biolog John Bjarne Jordal kartla førekomsten, og laga skjøtelsesplan for området i 2007. Sidan 2009 har NLR Sunnmøre hatt ansvaret for skjøtsel på fem mindre areal på Synnaland. Dette er areal som tidlegare vart beita, men som no er truga av attgroing. I tillegg blir det kvart år telt plantar på fem avmerka flater. Desse teljingane skal vise om skjøtselstiltaka er effektive når det gjeld å ta vare på kystblåstjerna.

I Møre og Romsdal er det berre Haram som har ein førekomst av kystblåstjerna. Dette er ei vest-europeisk plante som i Noreg elles er kjent frå Karmøy i Rogaland og ytre deler av Sogn og Fjordane. Arten veks i opne engsamfunn som har vore skjøtta ved slått eller beite gjennom lang tid, og som ikkje har vore pløgd eller gjødsla. Av dei ca. 15 tidlegare kjende lokalitetane i Haram er det no berre femseks som er intakte og kan bergast. I dei andre er arten forsvunnen som følge av attgroing eller utbygging.

Synnaland i Haram kommune har ein av dei få førekomstane av kystblåstjerne i Noreg. Arten blomstrar kring midten av juni.

Nokre av dei intakte ligg i eit område som er under utbygging til bustader. Dessutan går jordbruket attende, og dei fleste intakte lokalitetane er truga av attgroing.

Tre areal blir slått med lå eller ryddesag med knivar, kring 1. august. Eitt areal blir beita av hest, medan eitt areal blir beita av sau.

Lyssivet breier seg - Middel finst

Juni kan vera ei god tid om ein vil sprøyta mot lyssiv. Mekoprop-preparat gir god effekt.

**Annlaug Fludal
Håkon Pedersen
Haugaland landbruksrådgjeving**

Det mest praktiske er å leggja inn behandling etter avbeiting. Ein må venta to veker før ein slepp dyr på beite der det er sprøyta med mekoprop. MCPA-preparat har også god verknad, men her er behandlingstida tre veker. Midla har god effekt heile vekstsesongen. Der ein kjem til med beitepussar vil gjentatt pussing eit par gonger sommar og haust dempa lyssiv mykje.

Fenoksysyrene (mekoprop og MCPA) har begge vist fullgod effekt mot lyssiv. Utanom desse er det berre glyfosat-preparat som har god nok verknad. Glyfosat (Roundup med fleire) drep som kjent graset og er derfor lite aktuelt å bruka. Lyssiv og knappsiv har blitt eit aukande problem dei siste tiåra. Utfordringa ved kjemisk bekjemping er behandlingsfrist. For dei som har fleire

skifte, vil sprøyting like etter avbeiting vera eit godt tidspunkt. Der ugrasproblemet er konsentrert til eit avgrensa område kan det vera aktuelt å setta opp ein straumtråd etter sprøytinga. Dei to midla virkar om lag like godt. På grunn av forskjellen i behandlingstid blir derfor mekoprop-preparat førsteval. Mekoprop har også god effekt mot tistel på rosettstadiet, landdøya, høymole og ein del andre ugras som kan vera vanlege i kombinasjon med lyssiv. Ved breisprøyting vil den setta graset tilbake og skada kløveren mykje.

Sjølv om lyssiv også kan vera å sjå som ugras i ekstensiv driven eng, har både praktisk erfaring og forsøk vist at ein kan halda lyssiv i sjakk med beitepussing. Haugaland landbruksrådgjeving har i samarbeid med Bioforsk hatt forsøk med mekanisk nedkjemping av lyssiv. I forsøket gav vårpussing rask gjenvekst på sivtuene, medan avpussing på ettersommar og haust dempa veksten svært mykje. Gjentatt avpussing der ein kjem til med beitepussar vil derfor vera ein aktuell metode. I forsøket blei sivtuene pussa med ryddesag for å etterlikna beitepussing. I tillegg hadde ein ledd der plantene fekk litt

Lyssiv kan haldast i sjakk med beitepussing.

tøffare behandling. Knivbladet blei brukt ned i jorda slik at dei øvste par cm av rotklumpen blei kutta. Metoden fungerte godt, særleg i kombinasjon med såing av nytt grasfrø i dei opne felte. Metoden er for arbeidskrevjande til at den er aktuell for store område.

Vedlikehaldskalking - Aktuelt etter slått

Det er grunn til å minna om at kalking og vedlikehaldskalking er viktig å ta på alvor.

**Ragnvald Gramstad
NLR Rogaland**

Det vert ofte nemnt at det vert kal-ka for lite i Noreg. I Rogaland og på Sør- og Vestlandet har vi litt av same situasjonen, men dei fleste gardsbruk har teke dette på alvor i seinare år. Likevel er det grunn til å minna om at kalking og vedlikehaldskalking er viktig å ta på alvor.

Kalking etter 1. eller 2. slått

Kalking og vedlikehaldskalking er ofte kopla i lag med det tradisjonelle vårarbeidet. Om våren kan det i man-

ge høve vera kamp om tida, for å få alt gjort til rett tid. Dei fleste er i dag avhengige av å ha ein innleidd entreprenør med traktor og kalkvogn som utfører jobben. Samstundes er ein avhengig av at det er tørre og gode køyreforhold med omsyn til å unngå jordpakkinga.

Difor kan ein gjerne gjere vedlikehaldskalking av eng og eventuelt beite nå i sommarhalvåret og etter 1. eller 2. slått. Då kan det vera lettare å finna tørre periodar der ein gjer minst mogleg skade på jord og jordpakking. I tillegg er dette ein periode av året kor ein kanskje har betre tid til slikt arbeid.

Aktuelle mengder

Som ein hovudregel treng ein tilføra om lag 30-50 kg CaO/daa kvart år for å halda ved like pH-status i jord. Dette skal kompensera tap av kalsium/magnesium i avling, utvasking og forsuring som skuldast bruk av mineralgjødsl. I praksis betyr dette ca. 50-100 kg kalk/dekar kvart år. Det er likevel grunn til å presisera at jordprøver er sentralt i vurdering av kalkbehov.

Ein god hovudregel er at ein må tilføra om lag 400-500 kg kalk/daa kvart 4.-5. år, gjerne i samband med nytt tillegg. Denne arbeidsoppgjevinga kan då med fordel gjerast i sommarhalvåret.

Fleire er godt nøgde med innblanding av Biokalk i husdyrgjødsla. Då får ein både gjødsling og vedlikehaldskalking i ein og same operasjon.

VÅR RÅDGIVING ER

Som medlem i Norsk Landbruks- rådgiving skal du

- **Oppleva** at du får den rådgivinga du treng for å skapa eit godt resultat i drifta di
- **Dra nytte** av ein organisasjon som er bindeledd mellom forskning og praktisk landbruk
- **Sitja igjen** med ei teneste du er nøgd med.

Forsøks- og utviklingsarbeid, kunnskapsformidling og informasjon

Som medlem er du med i eit fagleg og sosialt nettverk.

I tett dialog med den enkelte, på fagmøte, markvandringar, gruppesamlingar, kurs og på andre arenaer, gir vi deg siste nytt frå både eige og andre sitt forsøksarbeid.

Fagleg informasjon får du også anten i posten eller på e-post.

Rådgiving og tenester er spissa ut frå lokale behov, og varierer mellom einingane

- Produksjonsrådgiving i ulike kulturar: gras, korn, potet, grønsaker, bær, veksthus, økologisk drift
- Gjødslingsplan – med grunnlag i jordprøvar
- Miljøplan trinn I og II - skjøtselsplan - søknad om tilskot kulturlandskap/SMIL
- NLR Surførtolken - fagleg tilbakemelding på førprøvar
- NLR Bedre bunnlinje - økonomisk rådgiving som skal bidra til betre produksjon og betre økonomi i drifta
- Økonomirådgiving - driftsopplegg, kvotekjøp/kvotesal, optimalisering av driftstilskot
- Føringrådgiving
- Driftsplan - ved nybygg og start av tilleggsnæringar, omlegging til økologisk drift, erstatningssaker, taksering av hjortebeiting
- Bygningsteknisk planlegging på nybygg, påbygg og ombygging
- Næringsutvikling/bedriftsrådgiving - etablering av nye næringar
- Funksjonstesting åkersprøyte
- Grøfteplan og nydyrkingsplan
- KSL-dokumentasjon
- Formidling av kvotar, gjødsel, fôr

**Norsk
Landbruksrådgiving**

<http://www.lr.no/>

Torunn Dalen (t.v), Caroline Kjevik og Therese Kjevik dannar saman Søstrene Kjevik, og dei er søstres i vinden. Frå hausten er planen at alle tre skal arbeide deltid i bedrifta.

Søstres med planane klare

Søstrene Kjevik hadde første brukar i arbeidstrening på garden for fem år sidan. Tilbodet er i veks, og no er Caroline, Therese og Torunn klar for vidare satsing.

■ Jane Brit Sande

Garden blei kjøpt av olderfar til Caroline og Therese Kjevik i si tid. Då garden han hadde på Tveit i Kristiansand vart ekspropriert, vart det gard på Tveite i Arendal i staden. I 2010 stod nytt hønsehus på garden. Gar-

den hadde stått i det berømte vegskillet: Satsa eller sluta? Det vart satsing den gong, og igjen løfter dei blikket framover på Østre Tveite Gard.

Fleire på laget

Torunn Dalen vart med på laget våren 2014. Ikkje ei søster, altså.

– Men systres kan vere så mangt, forklarar dei.

Med bakgrunn i administrativt arbeid, tok det ikkje lang tid før garden hadde fått Inn På Tunet-godkjenning, HMS-godkjenning og blitt Aust-Agder sin einaste godkjende 4H-gard.

Søstrene Kjevik DA er eigd av Caroline og Therese Kjevik. Selskapet har mjølke- og eggproduksjon, Inn på Tunet-tilbod, ridekurs for born, barnebursdagar, gardsbutikk, og er godkjend 4H-gard. Garden held til på Tveite i Arendal kommune. Caroline (37) er utdanna agronom, og arbeider i ein deltidsstilling i ambulansetesta. Therese (25) er utdanna barne- og ungdomsarbeidar, og arbeider i barnehage.

Det er fleire tilsette i selskapet. Torunn Dalen (35) kom med på laget våren 2014, og spelar ei sentral administrativ rolle. Hun har bakgrunn i økonomi, og fleire års erfaring med butikk- og kontorfag. I tillegg er Monica Christiansen og Christine Ljøstad engasjert i deltidsstillingar. Fellesnemnaren i deira bakgrunnar er arbeid med barn og ungdom, og/eller dyr.

På garden har dei 7.500 verpehøns, 60 kyr, ti hestar, fem geiter, og ein gris. Garden måler 385 dekar. Mjølkekvoten er på 150.000 liter. Om sommaren er mjølkekyrne på Trollneset Fellesbeite i Åmli i Aust-Agder.

Med støtte frå Innvasjon Norge kom både logo og nettstad på plass. Logoen er inspirert av eit bilete av oldefaren sin gamle traktor. (Logo henta frå nettstaden)

– Me trengte hjelpa. Ho undersøka, skreiv søknadar, og vips var det på plass, skryt Caroline.

Planen var at Søstrene Kjevik skulle vere i full drift frå hausten 2015, men det har vore liv og røre på garden lenge. Forutan arbeidstrening og alternativt skuletilbod er det barnebursdagar i fleng, bli kjent med hest-kurs for born, gardsbutikk, og til sommaren arrangerer dei gardsveke for fyrste gong.

– Fem veker med sommargardsveke er målet. I fyrste omgang blir det denne eine veka me tilbyr, seier Caroline.

– Me vil lære ungane om det norske landbruket. Me har ein liten kjøkenhage der me dyrkar litt, og dette brukar me ofte til lunsj. Det er for å lære dei å skjønne kvar maten kjem frå, forklarar Torunn.

Det er ingen leikeplass å oppdrive i gardstunet, men Søstrene Kjevik byr på natur og fri fantasi.

– Her må borna bruke fantasien, og setje seg sjølv i lek og aktivitet. Eg tenker borna ikkje er flinke nok

Gardsbutikken er selvetjent, men dei såg seg nøydd til å stenge butikken på kveldstid. – Potetene er veldig populære, dei forsvinn fort, fortel Caroline.

Det er ikkje gjort noko spesielt for å marknadsføre butikken, det går av seg sjølv på folkemunne. Butikken er lokalisert i det nye hønsehuset.

til det no, med alt som finst av duppedingsar og leiker. Her spring dei rundt i skogen og på garden, fortel Torunn.

Arbeidstrening med resultat

Fleire har fått arbeidstrening hjå Søstrene gjennom åra. Alle med forskjellige utgangspunkt og behov.

– Det var eigentleg heilt tilfeldig at me har blitt tilbydar av Inn på tunet, fortel Caroline.

– Eg vart kontakta av NAV her i kommunen, dei hadde brukarar som trengte arbeidstrening, og NAV lurte

på om me kunne tilby dette på garden.

Sidan den gong, i 2010, har dei hatt fleire brukarar på garden, i fleire forskjellige tilbod.

– Det har balla litt på seg, sidan fyrste brukar har me ikkje vore utan her på garden. Det er til ei kvar tid minst ein, maks seks, brukarar hjå oss, fortel Therese.

– Mange sjuke sitter heime i stova si, nærast utan kontakt med folk, og dei blir berre sjukare og sjukare. Ein brukar starta med to dagar i veka hjå oss. Brukaren sleit med å komme,

Eggesorteringsrommet er lyst og ryddig. Caroline har latt malarkosten få gå sin gang, eit artig maleri pryder vegg.

men med oppmuntring løysa det. No er brukaren hjå oss tre dagar i veka, og kjem kvar gong, fortel Caroline.

– Med faste rutinar og oppgåver her på garden, får dei ikkje tid til å tenke på det vonde. Dei fortel oss at dei dagane dei er her på garden, er dei slitne, og får sove om kveldane, legg Therese til.

Arbeidsoppgåvene på garden er mange, og kvar brukar får tilrettelagt dagen etter eige behov. «Varierte arbeidsoppgåver, kontakt med dyr og bonde, faste rutinar, sosialt fellesskap og følelsen av å høre til, er viktig for helse og trivsel.», skriv dei om tilbodet på nettstaden sin, www.sostre-nejevik.no. Brukarane er med på alt som skjer på garden, alt frå eggesortering til traktorarbeid. Nokre likar best å vere med på traktor-arbeidet, andre vil helst stelle dyra.

– Me ser an brukaren, og nokre har fått traktorsertifikat medan dei har vore hjå oss, fortel Caroline.

– Uansett kan ikkje me vere avhengige av at dei gjer det me har tenkt dei skal gjere. Nokon dagar er mørkare enn andre, og då er det nok for dei å kome seg på plass.

Tilbodet på hjå Søstrene på Østre Tveite Gård vart nytta når det ikkje er anna utveg. Målet er ikkje nødvendigvis at dei skal ut i arbeid, men arbeidsevna skal testast, og det skal kartleggast kva dei kan klara av arbeidsoppgåver.

– Nokon må ha meir rutineprega oppgåver enn andre, og det er noko

me finn ut av og legg til rette for her hos oss. Ein brukar som likar godt eggesortering, kan for eksempel passe godt i kassen på ein matbutikk, forklarar Caroline.

Nokre brukarar har fått den hjelpa dei trengte for å kome ut i arbeid. Ein er blitt avløyssar, ein annan fekk lære-plass.

– Han var så veldig interessert i gravemaskinar, og me har kontakt med ein entreprenør. Der fekk brukaren ein tre-årig lære-plass, fortel Torunn.

– Sjølv om målet ikkje nødvendigvis er at brukaren skal ut i arbeid, er målet vårt alltid å hjelpe dei vidare, fortel Therese.

– Fleire av brukarane kjem mykje på besøk seinare. Faktisk, det er litt slik at me ikkje heilt blir kvitt dei sjølv om dei har gått vidare, og det har me ingenting imot, smiler Søstrene.

Alternativ skuledag

To dagar i veka har Søstrene ein skuleelev på besøk.

– Her hjå oss går heile dagen til gardsarbeid, og me lurar inn litt læring her og der. Han er heile dagen saman med ein av oss, fortel Torunn.

Skuleeleven har funnet seg godt til rette. Søstrene har sine triks i boka for å få born til å trivast hjå dei.

– Av og til lar me han ta med seg nokon frå klassen. Då skal han ha dei med seg til «garden min», fortel Caroline.

Søstrene hadde sett det før; skule-

elevar som kjem til dei, og finn sin plass. Dei startar etter kvart kalle garden for «min», og vil ha med seg klassekameratar og –venninner for å stolt vise fram kva dei gjer på.

– Born, saman med dyr og natur fungerer utruleg godt, fortel Torunn.

Kvar morgon når skuleeleven kjem, går dei gjennom planen for dagen. Han får vere med å velje litt sjølv kva han skal gjere, noko dei opplev som motiverande for ham.

– I tillegg får han vite kven som møter ham når han kjem, dagen før. Det er noko han føretrekk, fortel Caroline.

Bli kjende med hestane

Søstrene har fleire jern i elden. I tillegg til IPT, sommargardsveke, eggproduksjon og gardsbutikk, tilbyr dei ridekurs til born. Dette ridekurset er annleis, borna lærer meir enn å «berre» ri.

– Kurset går over seks samlingar, to og ein halv time kvar gong. Elevane har minst ein time rideundervisning, resten av tida skal dei bruke til stell; hente hesten på beitet, børste, sale på, sale av, strigle, og gjere boksen rein, forklarar Caroline.

– Tilbakemeldingane me får, er at dei likar at kurset er slik, fordi dei får meir tid med hesten. Fleire av jentene kjem igjen og igjen, seier Therese.

Alle bygningar i bruk

Det gamle hønsehuset har ikkje hatt ein spesiell funksjon, etter det nye vart tatt i bruk. Etter iherdig oppussingsinnsats frå Søstrene, og hjelpsame sjeler i nettverket deira, er det no under oppussing. Det nærer seg ferdig i desse dagar. Dei har planane klare: Kjøkkenet i eine enden, omkleddingsrom og kontor i den andre. I midten skal dei lage til eit lokale med sittegrupper langs veggane, og moglegheit for langbord midt i rommet.

– Eit alternativ når vêret ikkje svarar til forventningane når det er barnebursdagar, eit selskapslokale, møtelokale, og mykje meir, fortel dei.

Draumen for Søstrene Kjevik på Østre Tveite Gard er eit ordentlig aktivitetssenter. Dei trudde det kom til å ta mykje lenger tid, men draumen er innan rekkevidde.

Anders Sæleset

28 år, opptatt
Bur i Norheimsund
i Kvam Herad
Mjølkeprodusent og
deltidsbrannmann.

Takksemd

Eg vil nytta dette høvet til å takka og skryta, ikkje fyrst og fremst av meg sjølv, berre litt.

Eg likar å få takk og skryt, både når eg tykkjer eg ikkje fortener det, men mest motsett. Det lyfter humør, mot og innsats.

Fyrst vil eg takka Sylvi, 901 Sylvi, ho står midt på hi sida. Ei andrekalvs-kyr som nær har dubla produksjonen frå fyrste laktasjon. Fin framgang det på eit år. Det same kan ikkje seiast om namnesystera. Ho vil mykje, men får det heldigvis ikkje til, alt ho vil. Om det går som eg vonar, so står Sylvi lengre i floren min enn Sylvi sit i departementet sitt.

Eg vil takka Pappen og Bestefar for at eg vonleg slepp å bruka livet mitt på å henta rundballar. Dei hadde/ har nemleg ein felles hobby/mani: Dyrking. Begge meir enn dubla dyrkamarka i si levetid, og Pappen har ikkje sleppt stikkene enno. Eg treng (nesten) berre verta kvitt veden og leggja frø i jorda, so tek dyrkingsministeren seg av resten. Eg var til bygdars i dag, for å henta eit lass med rundballar eg har kjøpt. Brukte ca. to timar. Frustrerende sløsing med tid tykkjer eg. Sylvi vil at me bønder skal verta effektive. Å henta rundballar 8

km og 300 høgdemeter vekke er ikkje effektivt i mitt hovud, mindre effektivt enn å liggja på sofaen. Då går det i alle høve lite dekk og diesel. Nei, fôret bør vekse der det skal etast, ikkje kørast motsett veg som naboen sitt. Orsak om eg såra deg, gode yrkesbror eller syster. Eg er velsigna med mykje jord rundt tunet, og veit at ikkje alle har noko val.

*Om det går som eg vonar,
so står Sylvi lengre i floren
min enn Sylvi sit i
departementet sitt*

Eg vil takka Pappen ein gong til, og Mammo. Dei er dei sprekaste og snildaste kårfolka eg har hatt, og veit om. Difor er eg den heldigaste bonden eg kjenner. Dei står på seint og tidleg, mest på dugnad, litt på betalt dugnad. Eg vil ikkje byta dei ut med ein einaste polakk, eller blå eller raud budeia. Takka vere dei kunne eg reisa på brannøving midt i florstida i går, for å nemna noko.

Det minkar på plassen, so no lyt eg effektivisera takkinga noko. Eg vil takka systrene mine, avdi dei let meg gå føre seg i odelsrekkefylgja. Eg vil takka brørne mine, dei beste drenge-

ne i verda. Eg vil takka alle engasjerte og dyktige folk i støtteapparatet: dyr-lækjarar, rådgivarar, yrkesbror, tank-bilsjåførar, tillitsvalde osv.

Eg vil takka damo mi veldig mykje, særleg visst ho vert bondekåna på Sæleset. Det er nemleg ekstra trasig å ikkje ha kåna når ein er bonde, og ekstra kjekt å væra ein familie som kan leva gardslivet ilag.

Mest av alt vil eg takka Gud som har lagt skaparverket so fantastisk godt til rettes for å laga mat. Eg treng berre leggja frøet i jorda og strået i kyra, i begge endar. Resten ordnar han. Veret har han og hand om, handelaget var betre i fjor enn so langt i år. Ein yrkesbror, og bror i Anden, sa i fjor at han trudde 2014 var det fyrste av dei sju feite åra. Han tok diverre feil, for i går sluta det her. Kjekt med litt variasjon, det har nemleg regna mest heile mai. Eg har enno ikkje fått ut all møka. Vonar det kjem ein betre vår ein annan gong.

Eg vil oppmoda alle, medrekna meg sjølv, til å setja pris på dei de har rundt dykk. Gje takk og skryt, til ung- gar, kåno, kårfolket, rådgivaren og el- les alle som fortener det, eller treng det.

God sumar, visst det vert sumar i år.

DESSE SKRIV I BVLOGGEN:

Marianne
Kvalvik Kvame
Sogn og Fjordane

Linda
Brakestad,
Møre og Romsdal

Jannicke
Holmgren Stokke,
Telemark

Knut Erik
Ulltveit,
Aust-Agder

Alf Johan
Walgermo Lima,
Rogaland

Olinn Slettebø
Gjerdem,
Rogaland

JORDBRUKSAVTALEN 2015

Like tillegg per dyr

I fjor vart jordbruksavtalen lagt om til fordel for stor-drift. Ingen ting av dette er reversert i den nye avtalen. Dette året er tillegg per dyr nokså like, anten du driv stort eller smått.

Odd Magne Nordmark

Og distrikta har ikkje noko ekstra å henta. Av dei tre grovfôrbaserte dyreslaga me reknar på her, kjem sau ut med minst tillegg dette året, i motsetnad til i fjor.

Det opphavlege kravet på 950 millionar og det opphavlege tilbodet på 90 millionar kroner, munna ut i ein avtale om 400 millionar i pluss, signert av staten og Norges Bondelag, mens Norsk Bonde- og Småbrukarlag braut. I snitt skal dette gi rom for å auka inntekta med 13.000 kroner per årsverk i 2016. Det aller meste av inntektsauken kjem frå marknaden, 315 millionar, mens berre 45 millionar kjem i form av auka tilskot. Derfor må du ha stor produksjon for å komma godt ut.

Pluss og minus for distrikta

Distrikta får svært lite ekstra i år. Eit ekstra arealtilskot på 4 kroner målet i sone 6, vil komma ein liten del av Bv-abonnentane til gode. Det vil også eit ekstra arealtilskot på korn i sone 5-7 på 17 kroner målet gjera.

Bær- og grønsakprodusentane i distrikta får 5 øre kiloen ekstra i distriktstilskot.

Men distrikta mister også tilskot. Kylling- og kalkunprodusentane på Agder og Vestlandet nord for Rogaland, misser tillegget på 20 øre per kg slakt, og eggprodusentane i Trøndelag mister sitt tillegg på 22 øre per kg egg.

Pelsdyrprodusentane mister tilskota til fraktutjamning på pelsdyrfôr, noko som skal utgjera heile 60.000 kroner i snitt per pelsdyrbonde.

Omlegging av lammeslakttilskotet har møtt kraftig kritikk frå sauebønder.

Tilskotskutt og tillegg

Det blir visse endringar i tilskots-satsane, men maksimalsatsen på husdyrtilskot som vart dubla i fjor til 560.000 kroner, er ikkje endra i år.

Avlsgris i heile landet mister 220 kroner per dyr (opp til 35), og tilskotet til slaktegris minkar med 5 kroner per dyr.

Tilskotet på 1000 kroner per unghest under 3 år forsvinn.

På plussida kan me nemna at tilskotet for bevaringsverdige storferasau aukar med 200 kroner per dyr.

Kvalitetstilskotet til storfekjøtt aukar med 30 øre kiloen. Pristilskotet til geitemjolk går opp med 10 øre kiloen, men samstundes forsvinn midlar frå prosjektet Friskare geiter.

Det er sett av 20 millionar kroner til utsiktsrydding på vegar, men SMIL-midlane blir kutta tilsvarende.

Arealtilskotet til økologiske grøn-saker, frukt og bær aukar med 275 kroner målet, ein relativt stor auke.

Bioenergiprogrammet skal aukast med 7 millionar.

Rentestøtteordninga gjennom Innovasjon Norge blir fjerna.

Ein søknadsomgang

Partane har bestemt å leggja om til berre ein årleg søknadsomgang for tilskot, med to registreringsdatoar.

Prisauke

Målprisen på mjølk går opp 8 øre literen, gris 70 øre kiloen, poteter 15 øre og norsk matkorn får tillegg på 9 øre kiloen.

Kornprisen aukar med 10 øre for kveite av matkornkvalitet, mens matkorn av rug ikkje får auke. Bygg, fôr-kveite, fôr-rug, erter, såkorn og oljevekstar får 8 øre, mens havre får 6 øre i prispåslag.

Auka kornpris blir kompensert med 70 millionar i tilskot til prisnedskrivning, slik at denne prisauken ikkje skal påverka prisen på kraftfôr.

Utslag for grovfôrbaserte produksjonar

Endå eit år har me rekna på utslag av den nye jordbruksavtalen for dei tre grovfôrbaserte dyreslaga mjølkeku, ammeku og sau. I år var dette enklare enn tidlegare år, fordi tilskota stort sett er uendra frå i fjor. Berre med ein liten auke på 1000 kroner i driftstilskot for mjølkeproduksjon, og det same for bruk med 40 eller fleire ammekyr. Mindre bruk får 25 kroner per ammeku. Ein liten auke på 1%, eller maksimalt 700 kroner i tilskot til avløy-sing for ferie og fritid, gjeld for alle husdyrslag. Satsane for sjukeavløy-sing aukar ikkje.

Sauehaldarar får ei påplussing på 30 kroner sauene på 1-100 dyr.

På storfe og sau er det berre tilskot som er omfatta av jordbruksavtalen. For å få fram prisauke på slakt har me vore i kontakt med Nortura. På prisar gjeld jordbruksavtalen fram til 30. juni 2016. Så langt har ein berre fastsett prisane ut dette året. Det kan vera greitt nok for sau/lam, for det meste av lammeslaktinga føregår om hausten. Pristillegget her har me fått oppgitt til kr 1,80 per kg.

For storfe får me ikkje eksakt pris for siste halvdel av avtaleperioden, men ut frå den gode marknadssituasjonen er me optimistiske nok til å gå ut frå 2 kr. per kg på storfekjøtt som middel for avtaleåret. Det er visst nok same auken som året før.

Me reknar ikkje med endring i kraftfôrprisane dette avtaleåret.

Tap på omlagt lammetilskot

Tilskot til lammeslakt er verd ein omtale. I fjor vart kvalitetstilskotet for lammeslakt av klasse O eller betre auka til 500 kroner per lam, og denne satsen er vidareført i den nye avtalen. Lammetilskotet for 2014 blir utbetalt nå i juni 2015.

Etter framlegg frå Norges Bonde- og Norsk Bonde- og Småbrukarlag er det bestemt at lammetilskotet for framtida skal utbetalast saman med slakteoppgjeret frå slakteriet, altså utan søknad.

Dersom ingen ting anna blei endra, ville det då blitt utbetalt tilskot for to år i overgangsåret. Først fullt tilskot for fjorårslamma saman med andre tilskot i juni, og så fullt tilskot for årets slaktelam saman med slakteoppgjeret same hausten. Slik blir det ikkje. Det skal i 2016 berre utbetalast halvt tilskot for lamma frå 2015 etter den gamle ordninga, og halvt tilskot for lamma frå 2016 etter den nye ordninga. Dermed er eigentleg eit års tilskot på 500 kroner lammet vekke. Ein har flytt tilskotsutbetalinga eit år fram, og fjerna etterbetalinga. Dersom du legg ned sauehaldet i eit av åra framover, vil du ikkje få nokon utbetaling året etter, slik du får i dag. For ein buskap med 200 lammeslakt utgjør det 100.000 kroner i tap.

Omlegginga har møtt kraftig kritikk frå sauebønder, og også utmeldingar av Bondelaget.

Men held du fram i næringa med ein stabil lammeproduksjon, vil du

Tabell 1:

Mjølkeku med påsett – Jæren og distrikt					
Tal årskyr	10	20	40	60	100
Tal ungdyr	20	40	80	120	200
Mjølkeleveranse	75.000	150.000	300.000	450.000	750.000
Kjøttproduksjon	2.500	5.000	10.000	15.000	25.000
Derav kjøtt med kvalitets-tillegg (60%)	1.500	3.000	6.000	9.000	15.000
Normert grovfôrareal (10 daa/ku)	100	200	400	600	1.000
Kraftfôr 3.000 kg pr ku m. påsett)	30.000	60.000	120.000	180.000	300.000
Mjølkeinntekt, auke i kr (8 øre/l)	6.000	12.000	24.000	36.000	60.000
Kjøttinntekt auke (2 kr/kg)	5.000	10.000	20.000	30.000	50.000
Kvalitetstilskot kjøtt 30 øre/kg	450	900	1.800	2.700	4.500
Tilskot til husdyr	0	0	0	0	0
Driftstilskot	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Beitetilskot	0	0	0	0	0
Auka inntekt, kr	12.450	23.900	46.800	69.700	115.500
Auka inntekt pr. ku	1.245	1.195	1.170	1.162	1.155
Avløyssing ferie og fritid, auke i kr	470	700	700	700	700
Ekstra areatilskot grovfôr, sone 6	400	800	1.600	2.400	4.000

Tabellen syner at inntekta aukar nesten proporsjonalt med produksjonsomfanget, slik at inntektsauken per ku blir nokså lik, uavhengig av produksjonsomfang. Det er berre driftstilskotet på 1000 kroner per bruk som ikkje aukar i takt med produksjonen. I fjor var auken på ca. 1.500 – 1.950 kroner per ku, der dei største fekk mest. Distrikta får ingen ting ekstra, bortsett frå gardsbruk som ligg i arealsone nr 6, som får 4 kroner per dekar i auke.

ikkje merka noko til endringa så lenge du driv. Aukar du produksjonen, vil du få større tilskot i det enkelte året. Dersom du startar med sauehald, får du tilskotet rundt 8 månader tidlegare enn med den gamle ordninga. Men faktum er at dei som startar med sau i 2016, berre får halvt tilskot for lamma. Dei taper altså 250 kroner per lam dette året. I oppstillinga vår over utslag av jordbruksavtalen, virkar ikkje omlegginga inn. I Sluttprotokollen frå forhandlingsmøte 15. mai mellom staten og Norges Bondelag, skriv partane i jordbruksforhandlingane at for bruk med stabil produksjon, vil utbetalingane kvart år vera like store i gammal og ny ordning. Nye produsentar, og produsentar som aukar produksjonen vil få gevinst ved den

nye ordninga, mens dei som trappar ned eller sluttar, vil få eit tap.

Økonomiske utslag på mjølkeku

Nå går me over på tabellane over økonomiske utslag i kroner. Ver merk-sam på at det er inntektsida me ser på her. (Se tabell 1.)

Me legg følgjande føresetnader til grunn per årsku med påsett:

- Påsett av 1 kalv per år.
- Mjølkeleveranse 7.500 liter.
- Kjøttleveranse 250 kg.
- 10 dekar normert areal (10 daa beite svarer til 6 dekar dyrka jord)
- Mjølke med tilhøyrande kjøttproduksjon er einaste produksjon på garden.

Tabell 2

Ammeku med påsett – Jæren og distrikt					
Tal årsammekyr	10	20	40	60	100
Tal ungdyr	18	35	70	105	175
Kjøttproduksjon (300 kg/ku)	3.000	6.000	12.000	18.000	30.000
Derav kg kjøtt med kvalitetstillegg (80%)	2.400	4.800	9.600	14.400	24.000
Grovfôrareal, normert dekar	70	140	280	420	700
Kraftfôr, 1 tonn/ku m. påsett	10.000	20.000	40.000	60.000	100.000
Kjøttinntekt, auke i kr (2 kr/kg)	6.000	12.000	24.000	36.000	60.000
Kvalitetstillegg, auke i kr (30 øre/kg)	720	1.440	2.880	4.320	7.200
Tilskot til husdyr					
Driftstilskot	250	500	1.000	1.000	1.000
Beitetilskot	0	0	0	0	0
Auka inntekt, kr	6.970	13.940	27.880	41.320	68.200
Auka inntekt pr. ammeku, kr	697	697	697	689	682
Avløyning ferie og fritid, auke i kr	208	410	700	700	700
Ekstra arealtilskot grovfôr, sone 6	280	560	1.120	1.680	2.800

Driftstilskotet aukar med 25 kroner per ammeku mellom 6 og 40 kyr, som er taket her. Utover dette er det berre slakteinntekter som gir inntektsauke, og dei aukar proporsjonalt med levert kvantum. Auken ligg oppunder 700 kroner per ammeku for alle buskapsstorleikar. 10-kyrs bruket kjem ut med 7.000 kroner i inntektsauke, mens 100-kyrs bruket kjem ut med 68.000 kroner.

I fjor oppnådde 10-kyrs bruket fattige 1.600 kroner i inntektsauke totalt, mens 100-kyrs bruket oppnådde 183.000 kroner med same føresetnadene som i år. Denne fordelten dreg dei store bruka med seg vidare.

Tabell 3

Sau – Jæren og distrikt						
Tal sauer over 1 år	25	50	100	200	400	600
Tal vinterfôra sauer	33	65	130	260	520	780
Tal lam (1,54 pr. v.f. søye)	50	100	200	400	800	1.200
Kjøttprod. kg (sau + lam)	1.000	2.000	4.000	8.000	16.000	24.000
Grovfôrareal, normert	33	65	130	260	520	780
Ullinntekt, endring	0	0	0	0	0	0
Kjøttinntekt, auke i kr (kr 1,80/kg)	1.800	3.600	7.200	14.400	28.800	43.200
Kvalitetstilskot lam, endring i kr*	0	0	0	0	0	0
Husdyrtilskot, auke i kr	750	1.500	3.000	3.000	3.000	3.000
Beitetilskot, endring	0	0	0	0	0	0
Auka inntekt, kr	2.550	5.100	10.200	17.400	31.800	46.200
Auka inntekt, kr pr. sau over 1 år	102	102	102	87	80	77
Auka inntekt, kr pr. v.f. sau	77	78	78	67	61	59
Avløyning ferie og fritid, auke i kr	125	250	500	700	700	700
Ekstra arealtilskot grovfôr, sone 6	132	260	520	1.040	2.080	3.120

* Kvalitetstilskot lam, sjå omtale

Økonomiske utslag på ammeku

For 1 årsammeku legg me desse føresetnadene til grunn:

- Ammekua får ein kalv i året, halvparten av kvart kjønn, og alle kalvane blir sette på. Ved teljedato er det 1,75 ungdyr per ku. Beitetilskot på kua, kalven og ½ fjorårskalv.
 - Kjøttproduksjon 300 kg. 20 % av dette er kukjøtt, som ikkje oppnår kvalitetstillegg.
 - 7 dekar normert areal. Alle kyr går på utmarksbeite minst 8 veker (Desse føresetnadene verkar ikkje inn dette året)
 - Ammeku er einaste produksjonen på garden.
- (Se tabell 2)

Økonomiske utslag på sau

- Me tar utgangspunkt i talet på sauer over 1 år, og legg til 30 % påsett for å få fram talet på vinterfôra sauer. Vidare reknar me 1,54 lam per vinterfôra, som gir 2 lam per sau over 1 år.
 - 40 kg saue- og lammekjøtt per sau over 1 år.
 - 1 dekar normert areal per vinterfôra sau, der gjødsla beite tel 60 % av dyrka jord.
- Sau er einaste produksjon på garden. (Se tabell 3:)

Me ser at dei einaste postane som gir inntektsendring dette året, er kjøttinntekt og auke i husdyrtilskotet. Inntektsauken ligg på ein hundrelapp per sau over 1 år opp til 100 sauer, for så å falla noko for større buskapar. Per bruk aukar inntekta med 2.550 kroner på det minste på 25 sauer over 1 år, opp til 46.000 kroner på det største på 600 sauer.

Fjoråret baud på langt større utslag, då auka inntekta med 5.000 kroner på det minste bruket, og heile 360.000 kroner på det største. Per sau over 1 år var auken på 200 kroner sauen på 25 og 50 sauers bruk, og heile 600 kroner sauen på bruk med 600 sauer, etter føresetnadene som var lagde til grunn.

Den blaute og kalde våren gir ulike utslag

Særheim (Klepp), 9. juni. Potetene til forsøksfelte er ikkje komne i jorda. Foto: Ingvild Luteberget Nesheim, NLR Rogaland

2015 er året då mange fekk våronn og siloslått samstundes.

Medan enga står fint, er det mange stader store utfordringar med attlegg, korn og åkerkulturane. At våronna strekker seg inn i sommarmånaden juni er heilt uvanleg, og ei stor utfordring for dei som er råka. Heieføring av sau er mange stadar sett på vent. Bondevennen gir her nokre juniglimt frå Vestlandet.

Voss 11. juni. Enga har ikkje skote enno. Mykje snø i fjellet, blautt i bakken. Attlegget har så vidt spirt. Foto: Mari Aker, NLR Hordaland

Breim 10. juni. Nydeleg timoteieng på Hetle i Breim i Gloppen kommune. Foto: Dag-Arne Eide, NLR Sogn og Fjordane

Sola 10. juni. Siste kornforsøket er sådd. Foto: Arne Vagle, NLR Rogaland

Årsverkinntekta aukar ujamt

Det framforhandla tillegget på 400 millionar kroner skal gi rom for 3,75% auke i jordbruksinntektene, som skal svara til om lag 13.000 kroner per årsverk. Desse pengane blir ikkje jamt fordelte på alle årsverk.

Odd Magne Nordmark

Utslaga på referansebruka varierer frå minus 18.300 kroner på fjørfeslakt og planteprodukt (referansebruk 10) som er det einaste som går i minus, til 23.300 kr på referansebruk 5, som gjeld svin og korn, med 47 avlssvin.

Referansebruka er baserte på verkelege gardsbruk, og skal spegla utviklinga.

Her skal me nøya oss med å sjå på 3 referansebruk av ulik storleik: bruk 12 med 14 årskyr, bruk 13 med 38 kyr, og bruk 14 med 54 årskyr. Dei ser slik ut:

Referansebruk nr.	Omfang	Årsverk	2015 før oppgjær	Endring frå 2015 til 2016
12	Mjøl, 14 årskyr, landet	1,64	326.400	3.900
13	Mjøl, 38 årskyr, landet	2,24	410.000	12.400
14	Mjøl, 54 årskyr, landet	2,44	520.000	18.000

Referansebruk 12 har eit arbeidsomfang på 1,64 årsverk. Kvart årsverk har ei godtgjering på 326.400 kroner før oppgjær til alt arbeid (også

innleigd) og eigenkapital, og oppnår 3.900 kroner ekstra som følge av oppgjæret. 3.900 kroner er langt under gjennomsnittet på 13.000 kroner.

Referansebruk 13 har eit arbeidsomfang på 2,24 årsverk. Godtgjersla her er 410.000 kroner per årsverk før oppgjær, og bruket oppnår 12.400 kr per årsverk i tillegg. Det er i nærleiken av gjennomsnittsauken.

Referansebruk 14 har eit arbeidsomfang på 2,44 årsverk. Kvart av desse årsverka blir før oppgjær godtgjorde med 520.000 kroner for arbeid og eigenkapital, og oppnår eit tillegg på 18.000 kroner. Altså meir enn gjennomsnittet på 13.000 kroner.

For å komma fram til samla bruksinntekt og endring frå 2015 til 2016, multipliserer du inntekt og endring med talet på årsverk.

Me vil presisera at årsverkinntekta skal dekkja alt arbeid på bruket, også innleigd. Med mykje innleigd arbeid, blir det mindre pengar att til familien.

Kanskje gir den ujamne fordelinga av inntektsauken ei forklaring på kvifor Norsk Bonde- og småbrukarlag braut forhandlingane også i år?

Nordiske vikinger på frierferd

Det mangla ikke på sjarm og lovord da ansatte fra Viking Genetics presenterte sitt arbeid. Genomisk seleksjon ble løftet frem som kilde til framgang.

Jofrid Åsland

Hans Christian Hansen, eksport manager, hos Viking Genetics var første taler.

– Vi er en verdensomspennende suksess med salg av 4 millioner doser sæd årlig, opplyste Hansen innledningsvis.

Møtet ble arrangert på Særheim i Rogaland, av Norsk Jersy og Norsk Holstein i samarbeid med Viking Genetics og Geno.

I følge Hansen er firmaet opptatt av å avle fram kyr som gir profit. Målet er at kyrne skal ha god produksjon, god helse, lette kalvinger, ha god fruktbarhet og god holdbarhet.

Vakre og nystrigla kyr danset over det hvite lerretet. Holstein-, Jersy- og nordiske røde kyr av Viking Genetics ypperste kvalitet skulle vise jærskke bønder mulighetene som finnes. Mot slutten av sin presentasjon påpekte Hansen at de beste kyrne nesten er usynlige. Med det mente han at kyrne skal produsere maksimalt med minimalt av problemer.

Avhengig av bøndene

– For å få framgang er det viktig med engasjerte bønder som vil arbeide

Hva er genomisk seleksjon (GS)?

GS står for genomisk seleksjon, som betyr at en velger ut dyr basert på deres genombaserte avlsverdi, en avlsverdi beregnet fra informasjon om dyrets DNA (genetiske markører).

Kilde: geno.no

Disse tre mennene fra Viking Genetics var på Særheim for å opplyse om eget firma. (F.v.) Hans Christian Hansen, eksport manager, Hans Stålhammar, senior Genetics, og Peter Weinkouff, avlsrådgiver.

sammen med oss. Vi må tro på framtiden, og se en helhet, sa neste taler, Hans Stålhammar.

Han har arbeidet med avl i Sverige i 20 år. Stålhammar understrekte at det er viktig å ha redskapene klare til å trø inn i framtida, og kunne nytte same type hjelpemiddel som resten av verden for å følge med i utviklinga.

– Genomsisk seleksjon har vært en suksesshistorie. Dette er bare begynnelsen av reisen.

Hans Stålhammar

– Vi er inne på et spor av genomisk seleksjon, fordi dette er en framgangshistorie. Videre må vi ha en god og stor referansepopulasjon. Hvert land er for lite hver for seg, derfor jobber vi over tre land for alle rasene, fortalte Stålhammar.

Han opplyste at svært mange individ blir DNA-testet, for så teste færre ungalver enn før.

– Med genomisk seleksjon blir det tatt ut langt færre ungstuter enn før, og bare de beste kommer videre. Fremgangen i avlen går helt klart mye raskere nå, understrekte han.

Stålhammar påpekte at morddyret også er svært viktig.

– Vi må kunne holde stor bredde i avlen for framtiden, med mange forskjellige fedre og bred avstamming, sa han.

Praktisk avlsarbeid

Stålhammar opplyste at det avlsarbeidet de tidligere brukte to år på, nå kan gjøres på ett år. Han estimerte verdien av framgangen til 20 millioner euro.

Stålhammar tror framtidens avlsarbeid med genomsisk seleksjon vil føre til større utvalg av stuter og mindre innavl.

Det er bøndene selv som sender inn DNA-prøvene som danner grunnlaget for avlsarbeid basert på genomisk seleksjon. Prøven tas ved å stikke hull på vevet i øret og suge opp blodet. En annen mulighet er å ta en bomullstupp opp i nesen på dyret. Stålhammar fortalte at så godt som hundre prosent av prøvene er mulig å få svar på.

– Jeg tror det vil gå veldig bra for hunndyrene de neste fem årene, spådde Stålhammar.

Spådommen gjorde han på grunnlag av at et bredt utvalg av stuter.

– Genomisk seleksjon har vært en

Ser nye muligheter med genomisk seleksjon (GS)

Målet til Geno er å bruke genomisk seleksjon, og sikre at utviklingen i avlen går i ønsket retning.

▼ Jofrid Åsland

«Bruk av genomisk seleksjon gir oss nye muligheter og nye utfordringer», skriver geno.no.

– Jeg tror nok hele verden kommer til å gå i retning av genomisk seleksjon i sitt avlsarbeid. Etter hvert som teknologien har utviklet seg, åpnes nye dører. Geno har hittil benyttet GS på innkjøp av oksekalver til semin. Nå tester vi flere tusen hunndyr for å øke referansebasen. I tillegg har metodikken blitt vesentlig forbedret det siste året. Det er fortsatt viktig å drive avkomsgransking for å kontrollere resultatet, altså en fenotypisk kontroll, sa Mari Bjørke, kommunikasjonssjef i Geno.

Geno skriver på sine nettsider at genomisk seleksjon har stort potensiale for gevinst fordi metoden kan gi mulighet til å velge ut, og bruke de beste oksene på et tidligere tidspunkt. Da vil generasjonsintervallet reduseres og hastigheten på avlsframgangen øke.

Utfordringen og risikoen ved bruk av genombaserte avlsverdier, i følge geno.no, er at så langt har disse verdiene vært mer usikre enn verdier

basert på avkomsgransking. Samtidig viser Geno sine nyeste resultater at sikkerheten også på de lavarvelige egenskapene er blitt bedre.

Samarbeid over landegrensene

Bjørke opplyste at Geno importerer sæd fra Viking Genetics, og selger den videre til kunder i Norge. Geno er Viking Genetics sin representant i Norge, og motsatt.

– Vi ønsker å være proaktive når det gjelder bruk av metoden genomisk seleksjon, samtidig som vi må sikre oss at vi ikke mister noe på veien. Blant annet fordi vi driver avl på egenskaper med lav arvelighet, vil vi være helt sikre på at det vi gjør blir rett, sa Bjørke.

Hun pekte også på at det er stor forskningsaktivitet innen genombasert seleksjon, og at Geno er involvert i flere forskningsprosjekter, både nasjonalt og internasjonalt.

– Målet er å forbedre sikkerheten på genombaserte avlsverdier slik at vi kan ta i bruk metoden i større grad etter hvert. Det tenkes i øyeblikket stort omkring en modernisering av avlspyramiden. Dette blir først diskutert i styret nå i juni, sa Bjørke.

suksesshistorie. Dette er bare begynnelsen av reisen, sa Stålhammar.

– Hvor er enden av reisen? Kan utviklingen gå inn i evigheten?

Spørsmålet kom fra salen, og den svenske alvseksperter svarte:

– Nei ingenting kan vokse inn i evigheten, men vi kommer nok til å finne nye ting vi måler. Kanskje kommer vi til å måle melkeindeks mot avkastning i framtida. Vi kommer til å forbedre kyrne, men det er ikke sikkert vi gjør det samme om 10 år.

Viktig med dialog

Peter Weinkouff, avlsrådgiver, var siste taler fra Viking Danmark. Han rei-

ser til Norge for å tilby avlsrådgiving til norske bønder som benytter seg av firmaets rådgivingstjeneste. Rådgiving går ut på en gjennomgang av alle kyrne, for så å sette opp prioriterte egenskaper hos dyra. Kuas svakeste egenskaper blir påpekt, for å finne en stut som kan veie opp for svakhetene.

– Man får en sterke avlsplan der som man har sett på hver enkelt ku og bedømt den med tre egenskaper, sa Weinkouff.

Han understrekte at vurderingen han gjør av kyrne i forbindelse med avlsplanlegging ikke er det samme som kåring av kua.

God helg

I pur trass fann eg sist helg fram grillen i kjellaren og sette han på terrassen. Gassbrennaren har blitt lite brukt i vår, for å seia det slik. Nordpolen smeltar, blir det hevda av folk som meiner å ha kjennskap til klima og oppvarming og sann. Det er nok heller slik at området der oppe på toppen av den ikkje heilt runde kula har vridd og manøvrert seg sørover og lagt seg til isande ro ein stad nær oss.

Det er som kjent berre ugras som veks og trivast i hagane denne våren. Hustru blir trigga av ugras.

– Hald deg innomhus og sjå Grønn glede på tv, sa eg. Hustru trassa alle åtvaringane, gjekk ut og fekk dermed intramuskulære frostskafer etter ein dryg halvtimes samkvem med skvalderkål og høymole dagen før 110-års dagen for unionsoppløysinga 7. juni.

Ungane i barnehagane på Jæren kjem springande inn til sine omsorgspedagogar etter få leikebeminutt ute i junidagane. Dei må ha trøyst, temperert kakao og varme omslag etter akutte åtak av neglesprett. I juni! Ungane bygger ikkje hytter i trea lenger. Det går meir i iglo-konstruksjonar.

Så ein vedunderleg dag i denne veka fekk polare kvinner og menn i termo-isolerte hus sjå blå himmel. Me fekk ein heil dag med kald nordavind utan regn! I skrivande stund summar traktorar i alle tenkelege kulørar og størrelsar med påskeegg-kule presser på slep ute på jordene for å berga graset her på Sørvestlandet, medan det er uvanlege tendensar til opphald mellom bygene. Det blir meldt om brukbare avlingar sjølv om bladverket berer lilla preg av kuldestress.

Hustru har booka flybillettar til Alicante i sommar. Spania skal vera ein utmerka plass for behandling av frostskafer og kuldestress. Eg har takka ja til å bli med.

Sjur Håland

FRA BONDE TIL BONDE

ARBEID UTFØRES

Alt innen grøftespyling
utføres med topp moderne utstyr,
500m slange og stor vanntank.

Tlf. 975 64 345

**Soloutleie av steinrive,
hentar, traktor m/lastar m.m.**
Kan ta oppdrag. Jæren og omegn.

kleppmaskin@gmail.com

Etter kl. 16.00, hverdager:
47 99 99 90

Steinhenting

Raker og henter i ett
Pløying m/5-stripeskjærs
vendeplog
Horving 5 m
Hydr. crossboard
Gjødselmixing (supersnabel 90'
hver side)
Slåing, raking, høyvending,
pressing, snitter m/500 hk og
1050 dekk.

Osland Maskin, 920 29 479

Grøfting, dyrking og
utgravinger utføres

effektivt med 25 tonn grave-
maskin. I tillegg har vi utstyr for
massekjøring med traktor og 16
tonns henger.

Ta kontakt for en graveprat.

Olav Tjelta, tlf. 911 69 245

Bent Andre Tjelta, tlf. 452 32 358

Spøneballar

til salgs

Otto Topdal, tlf. 99 16 21 11

Snitting utføres

med JF 1050 evt. raking og pressing.

kent1988_2@hotmail.com

Tlf. 976 87 204

BEITE

Heiabeite for sau

til leie.

Tlf. 51 45 25 65/934 38 390

HUSDYR

Huntway valper

tilsalgs. Lev. klare.

Tlf. 928 56 460

MELKEKVOTE

Vi formidlar
mjølkekvote

for sal/kjøp/utleige/leige.

Vår frist for sal/kjøp er
01.07.2015. Vår frist for utleige/
leige er 1.09.2015.

Norsk Landbruksrådgiving
Rogaland, tlf. 51 78 91 80

Melkekvote,

Ku ønskes kjøpt evt. leid i Rogaland.

Tlf. 950 82 100

Fyller du melkekvoten?

Melkekvote ø. kjøpt/leid i Vest-
Agder.

Alt av interesse.

900 44 823/918 13 763

Ynskjer å kjøpa eller
leiga mjølkekvote

i Rogaland

jakobjeskeland@hotmail.com

Tlf. 977 29 747

HØY/ HALM

Grasballar til salgs
på Sømme, Solå.

Tlf. 911 99 896

Rundballar til salgs,

tørre og fine, Bryne

Tlf. 911 85 409

FORPAKTING

Ungt par

ønsker å forpakte gård i Rogaland

Tlf 930 19 199

MASKINER/UTSTYR salg

18 store nettingbur

L=3meter B=1,3m H=1,6m,

kr 400,- pr.stk.

400 m² galv. bølgeblikk

Bua selvbærende

bølgeblikkplater bredde 3,5 m,

total lengde 30 meter.

Kyllingstad "Guffen" m/

rørearmar. Hjul 14-16.

Tlf. 920 83 096

Slåmaskin

Kuhn GMD 3110 lift kontroll uten

stengelknekker. Brukt på 200 da.

2013 modell. Pris kr. 65 000,-

+ mva., til salgs.

Mobil 990 03 451

FAGLAG OG MØTE

Sommerbusstur til Røros

Bli med Sør-Jæren Sau og Geit på 6-dagers tur til Røros med
opplevelser underveis 21. - 26. juli 2015.

Les det rikholdige turprogrammet på våre nettsider (www.nsg.no, og
klikk deg videre inn på fylkeslag (Rogaland) og lokallag (Sør-Jæren))
Påmelding til Eirik Skretting, tlf. 952 08 599 innen 25. juni 2015.

Styret

Norsk landbruksrådgiving dalane

Husk FAGTUR til Sirdal tirsdag 7. juli.

Info og påmelding til NLR Dalane snarest, tlf.: 51 49 72 88

"Tour de Åbrest"

Torsdag 25. juni arrangerer Varhaug Bygdekvinne- og Varhaug
Bondelag sykkelstur. Me sykklar frå Internatet 18.30, turen går til Leif
Obrestad, der tek me ein pause for litt mat og Hans Obrestad fortel
kort om historia til havna, fyret og området rundt. Me satsar på å
vera tilbake på Internatet 21.30. Ta med deg nistepakke eller berre
litt kaffi og kom.

Hugs hjelm!

Neste Bondevennen kjem 26. juni

Bv 26 26. juni

Bv 27/28 10. juli

Fristen for annonsar er torsdag veka før utgjeving.

Trenger du service av ditt kjøle- og fryseanlegg?

**Vi monterer og drifter alt av
kjøleanlegg og varmepumper!**

**Ta kontakt på 51 62 82 56
for en hyggelig prat eller send en
e-post til post@scankulde.no**

Vi utfører alt innen bolig- og landbruksbygg

Nybygg - påbygg - rehabilitering

**Ta kontakt på telefon 991 57 987
oskar@vigrestadbygg.no**

VIGRESTAD BYGG

WWW.VIGRESTADBYGG.NO

DeLaval VMS™

Mye mer enn en melkerobot

Laget av
bare
rustfrie
materialer

Best til å
sette på
utfordrende jur

Raskest
– størst
kapasitet

Best på alle
typer kuttrafikk

Lengst
levetid

Lavest
energiforbruk

- et klart
førstevalg
for norske bønder

www.delaval.no/VMS

Reime Maskinstasjon

Snitting selvkjørende 420 eller 840 hk
 Snitting slepesnitter if 1355 Hjulaster med grep
 Raking 8 eller 14 meter
 Innkjøring 15-32 m³ henger
 Slåing 3 eller 6 meter
 Pressing 23 knivs
 Steinraking 4 meter
 Steinhenting storsteinhenter
 Såing og direktsåing 12 meter
 Velting 6 meter
 Reparasjoner landbruksutstyr
Ingve Reime 916 32 805

Høvel, sagespon og bark

til salgs. Leveres i 20-80 m³ lass. Nå også sponballer.

sagespon

borge.meland@gmail.com
 Mob.: 911 74 250

Kylling/hønegjødsel

- Utlesing med teleskoplaster
- Utkjøring tørrgjødelse
- Utkjøring talle
- Transport i container 22m³

Gudmestad Maskin

Tlf. 920 59 038 - www.gmaskin.no

Kombivogn 2 x 4m
 35.000,- + mva

Karmøy Sveis & Landbruk
 Tlf. 52 81 80 60
 www.kslagri.no

KJERNEBORING

BETONGSAGING

Meisling og utrensk av fjøs for ombygging ...

Egil Håland 4360 Varhaug 51 43 04 94 / 41 69 96 17

www.Toppaland.com

Vi kan utføre uavhengige el-kontroller og landbrukstakster!

- Regelmessig faglig kontroll av el-anlegg med termografering.
- Verditaksering av landbrukseiendommer.

Jærtakst AS

Hognestadvegen 88, 4344 Bryne

Tlf: 916 00 700

Epost: post@jaertakst.no

www.jaertakst.no

JÆRTAKST AS

Materialer til driftsbygning

Sauelekter, kledning og villmarkspanel

Bark og flis

Tlf. 51 45 13 39/99 44 79 03
 99 15 52 33

I tillegg til alle typer betongsaging tilbys:

- **KJERNEBORING**
- **MEISLING**
- **ALT I RIVING**

Vi utfører rilling av spaltegulv/oppsamlingsareal i fjøs, med gode erfaringer.

KAY'S
BETONGSAGING

Nærbø

Tlf. 908 37 365

Alle som bestiller

plansilo

i løpet av 2015 får med plastikk/folie til første siloen.

Vi bygger på Jærsk nøyshet

RÅ PLANSILO

TELEFON 916 92 692

WWW.RAAPLANSILO.NO

Revus
 Effektiv beskyttelse innenfra og ut

Revus får høyeste score av tørråtemidler i Norge

4,0*

Beste effekt

EFFEKTIV

BEST I TEST
 Euroblight 2014*

PÅLITELIG

ENKEL

Revus®

syngenta

Syngenta Nordics A/S
 www.syngenta.no
 Tlf: 41 93 44 43

Les alltid etiketten for bruk

revus.syngenta.no

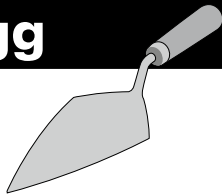
Medlem av Norsk Plantevern Forening

* Kilde: www.euroblight.net/FungicideComparison.asp (Fungicide comparison - Updated 4. februar 2014)

Landbruksbygg

Frå kjellar til tak, nybygg og rep./ominnredning.

Gunnar Høien AS
Tlf. 900 79 400

Haugaland landbruksrådgjeving søker etter: Rådgjevar, 100% stilling

Arbeidsstad: Landbrukets hus i Ølen. 5580 Ølen.

Søknadsfrist: 15. august 2015.

For fullstendig stillingsutlysning, sjå: <http://haugaland.nlr.no>

Norsk Landbruksrådgiving

Sprengningsarbeid utføres

Sprenging av steinblokker, fjellnabber, grøfter mm. Teknisk sprenging. Kutting av trær som ligger farlig til med safe-cut. Har boreutstyr, transportabel luft-kompressor og skytematter. Arbeidet utføres effektivt.

Gunter Lackmann (Org.nr. 981 072 472)

Lettest tilgjengelig ettermiddag/kveld på mobilnr. 90914772. Innenfor ordinær dagtid 95298181.

Epostadr. gunter-l@online.no

Postadr. Parkpassasjen 1, 4400 Flekkefjord

Komplette landbruksbygg Forhandler av byggevarer for landbruket.

GRUDE

LANDBRUKSBYGG

Bedriftsveien 35, 4353 Klepp stasjon.

Tlf. 51789850, epost: post@grudebygg.no

www.grudebygg.no

Opp? Ned?

Behov for lift? Vi har utleie på Bryne, Vigrestad og Vistnes i Randaberg. Ring oss på 970 85 666 og nå nye høyder!

www.ekstralift.no

Vi leier ut minigravere fra 1,7 til 2,6 tonn, med eller uten førerhytte. Meislehammer, steinklype, hyggelige priser. Ring 970 85 666!

www.ekstragraver.no

100 år med sunt bankvett | 1915 2015

Bankmøte hos deg?

DISTRIKTSSJEF ROGALAND
Peder Skåre

Tlf 911 01 528

peder.skare@landkredittbank.no

Har du planer om utbygging, eiendomsoverdragelse eller andre prosjekter innen landbruket? Kontakt Peder og gjør avtale om en bankprat. Landkreditt Bank tilbyr lån til landbruket med gode vilkår. Les mer om våre finansieringsmuligheter på Landkredittbank.no.

Landkreditt Bank
Sunt bankvett

Tiger meisel til gravemaskin

Alle størrelser. Stort lager.

Karmøy Sveis & Landbruk Tlf. 52 81 80 60
www.kslagri.no**Nybygg eller rehabilitering?****Ta kontakt med AH Bygg AS**

Vi har solid erfaring med alle typer bygninger til landbruket

Møllevn. 12 - 4360 Varhaug
Tlf. 51 79 85 79
Fax: 51 79 85 78**Betongspalter**til storf og gris
Rimelige priser
Karmøy Sveis & Landbruk
Tlf. 52 81 80 60
www.kslagri.no**For oppsett av gjerde ring og få tilbud:****Veshovda Drift AS**
/v Rolf Gravdal tlf 97 19 60 45

Rørleggeren for landbruket

Comfort
Mæland Rør asComfort Mæland Rør as
Langgata 15
4362 VIGRESTADTlf: 51 43 73 01 Fax: 51 43 78 89
e-mail: vigrestad@comfort.as
www.comfort-vigrestad.no**Skal du bygge eller reparere driftsbygning?**

Grave ny drens?

HØYTRYKKS VASKERE

for landbruk og industri - laget for å tåle hardt bruk i mange år! Snakk med oss, og vi finner den rette vaskeren for ditt behov!

Be oss om uforpliktende tilbud!

Vi leverer alt innen vann og varme (varmeanlegg) til landbruket.

Brannvarslingsanlegg

Vi leverer og monterer og tar service på FG-godkjent brannvarslingsanlegg til landbruk. Vi selger alt av brannbekjempende utstyr og førstehjelpsutstyr til landbruk. Ta kontakt for befaring.

Stian Stokka
Servicetekniker Brann
Stokka Brannteknikk
tlf 453 98 866

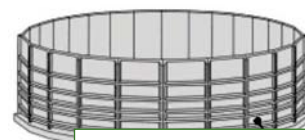
post@stokka-brannteknikk.no

Vi har det du trenger av takrenner, beslag, tak- og veggplater. Vi leverer og monterer til alle typer bygg.

LIE BLIKK Tlf.: 46 94 00 00
www.lieblikk.no**Vi forhandler alle Perstrup-produkter**

bl.a.:

- gjødseltanker
- skrapegulv nå også med gummibelegg
- industritanker
- tankoverdekning
- førtanker
- komplette fjøssystemer
- plansilo

4M beholdere
Størrelse 10-50 elementer
Også 5m høyde

Vi leverer rømningsstiger for bruk innvendig.

Mob. 932 15 061
www.perstrup.dk**PERSTRUP**
NORGE AS

Nesvik Landbruksbygg as

- Betongarbeid
- Påbygg
- Nybygg
- Meisling
- Betongsaging
- Kjerneboring
- Salg av betongelementer

Stian Nesvik, 957 60 445 / E-post: stian @nesvik-lb.no

Vigrestad Maskinutleige A/S

v/Sigmund Nesvik. Tlf 90 40 89 78

Vi utfører alt innen JORDBEARBEIDING • GRØFTING.

• PLOÛYING m/4 skjærs vendepløg. • AMAZONAS SKÅLHORV, 4 m bredde. • KIVI PEKKA rake- og hentemaskin av stein i en operasjon, 5 m bredde. • KROSSKILLER, 6 m bredde. • KUHN SÅMASKIN m/2 frøkammer også direktesåing. • Utleie av dyretransporter. • MINIGRAVER frå 1-13 tonn.

Foto: Arild Vik, Markedsavdelingen reklamebyrå

Lån til nye bønder

Er du under 40 år og skal kjøpe landbrukseiendom? Da har vi en løsning som passer perfekt for deg.

Med pakken "Lån til nye bønder" får du lån med rente fra 3,45 %, sparing og forsikring for både deg og gården. Landbruksteamet vårt kjenner godt til utfordringene og behovene i landbruket. Du får en fast rådgiver, som du kan treffe både hjemme på gården og på ett av våre mange kontorer.

Interessert i å vite mer?
Du treffer oss på telefon 02008.

SpareBank 1
SR-BANK

HELgjødse

Norges smarteste beitegjødse!

Helgjødse kombinerer egenskapene til hønse- gjødsele med styrken til mineralgjødsele.

Gjødsele er utviklet i samarbeid med NLR Rogaland.

Se www.naturgjodse.no for mer informasjon og tester/rapporter.

NORSK NATURGJØDSEL

Kvalitet inn = KVALITET UT!

Rindavegen 180 4352 Voll | Pb. 208 Sentrum 4001 Stavanger
T: 51 42 00 22 | E-post: info@naturgjodse.no www.naturgjodse.no

Stavnem & Vigrestad AS

Industrigata 10, 4362 Vigrestad - Telefon 51 77 18 80

Internett: www.stavnem-vigrestad.no. E-post: post@stavnem-vigrestad.no

Vindu med PVC karm			Dører PVC med glass/tett		Dører vannfast X-finer		Stål/branddører EI60	
Str. cm, b/h	Lukke vindu	Fast vindu	Str. i cm, b/h:		Str. i cm, b/h:		Str. i cm b/h:	
100 x 100*	kr 1350	kr 1080	89 x 209/199*	kr 4850	89 x 209/199	kr 5184	89 x 209*	kr 4948
113 x 94*	kr 1490	kr 1190	99 x 209/199*	kr 4970	99 x 209/199	kr 5323	99 x 209*	kr 5105
113 x 78*	kr 1340	kr 1070	109 x 209/199	kr 5550	109 x 209/199	kr 5463	109 x 209	kr 5380
120 x 80*	kr 1390	kr 1110	119 x 209/199	kr 5950	119 x 209/199	kr 5625	119 x 209	kr 5880
120 x 60*	kr 1290	kr 990	149 x 209/199	kr 7950	149 x 209/199	kr 8104	149 x 209	kr 8696
100 x 50*	kr 1160	kr 930	179 x 209/199	kr 9650	179 x 209/199	kr 9149	179 x 209	kr 9880
60 x 60*	kr 990	kr 790	199 x 209/199	kr 10750	199 x 209/199	kr 10848	199 x 209	kr 10650

Himlingsplate hvit Plastmo for fjøs: kr 68,50 pr. m²

Veggplater kompakt 12 mm: kr 247,- pr. m²

Veggplater kompakt plast 6 mm: kr 164,- pr. m²

Velkommen til nytt kornmottak i Agder

Lagmannsholmen er nå helt nedlagt som forproduksjons- og kornmottaksanlegg. Felleskjøpet Rogaland Agder har derfor planlagt en ny mottaksstasjon for produsentkorn på Mjåvann industriområde. Det er inngått avtale med Ribe betong på Mjåvann industriområde rett vest for Kristiansand om leie av bygg. Det er også inngått avtale med Per Try AS for det praktiske arbeidet og Norsk Gjenvinning for leie av vekt.

Nytt kornmottak på Mjåvann blir likt det som har vært brukt på Vanse de siste 4 årene.

Fordelen med dette mottaket er

- Transport gjennom sentrum av Kristiansand unngås
- Havneporten unngås
- Ingen kø ved mottaket. Kornet prøvetas og tippes fortløpende
- Transportenheten veies brutto inn før tipping og netto ut etter tipping av kornet
- Åpningstidene blir som før

Veibeskrivelse og kart

Kjørelengde blir 2-3 km lengre for de fra øst, og 2-3 km kortere for de fra vest. I og med at køen ved mottaket unngås vil det totale tidsforbruket ved transport reduseres.

Telefonnummer under mottak

Jan G. Liebermann: 91 52 42 75

Per Try, vakt: 41 49 89 08

Viktig å huske før levering

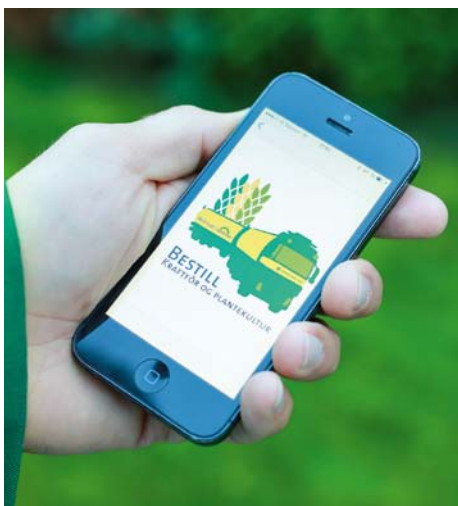
- Nye produsenter må oppgi riktig produsentnummer ved leveransen
- Husk å oppgi korrekt bankkontonummer ved leveranse
- God kornkvalitet gir bedre pris og bedre før

Veibeskrivelse og kart finner dere på våre nettsider www.fkra.no under artikkelen Kornleveranser i Agder.

Vi ser fram til et kornmottak 2015 som vi mener vil gi positive fordeler for alle parter.

Vi ønsker alle lykke til med skuronna!

OBS!! Nytt nummer ordretelefon FKRA

Kundesenteret har fått ny sentralbordløsning i mobilt bedriftsnett. Dette medfører at vi har fått nytt telefonnummer for bestilling av tonnvarer.

Det nye telefonnummeret er 994 30 640.

Gjødsling etter 1. slått

Næringsbehovet for å sikre en god 2. slått ligger på ca 10 kg N -, ca 1 kg P - og 8-10 kg K pr dekar. Næringsbehovet bør justeres ned dersom det av ulike årsaker er vanskelig å oppnå toppavling, eksempelvis pga dårlig grøftetilstand, eller at det gjelder gjødsling av ei eldre, ugrasrik eng.

3 t storføgjødsel vil normalt dekke behovet for P og K. Restbehovet for Nitrogen er på ca 7 kg pr dekar dersom husdyrgjødsel er spredd under gunstige forhold.

Dersom det brukes grisegjødsel bør restbehovet for N og K dekkes opp med OPTI-NK 22-0-12.

Behovet for N kan best dekkes opp ved bruk av eksempelvis OPTI-KAS 27, OPTI-NS 27 (4S), CAN 27, eller AN 34.

På areal som ikke får tilført husdyrgjødsel faller valget på en NPK-type.

Les mer på www.fkra.no om valg av gjødseltype.

Mineralgjødsel tåler ikke vann under lagring

Selv ved korttidslagring av gjødsel, er det viktig at gjødsel lagres tørt. Gjødsel som leveres i disse dager for å brukes etter 1. og 2. slått må lagres under tak, eller dekkes til med en presenning. Sjøl korte perioder med regn kan forårsake klump i storsekken.

Noen retningslinjer for mottak og lagring av gjødsel

1. Sjekk at riktig vare i riktig mengde har kommet uskadet fram
2. Gjødsel må lagres uten mulighet for tilførsel av vann
3. Velg en mest mulig lun, godt drenert og skyggefull plass
4. Storsekkene må stå godt opp fra bakken, gjerne på et lag med paller – sjekk evt spiker som stikker opp av pallene
5. Storsekker som står ute må straks dekkes til og presenningen må forankres godt.
6. NB! Jevnlig tilsyn med gjødsellagret er et offentlig krav, for å oppdage ev. gjødsel på avveie.

Begrenset utlevering av bulkvarer i slutten av uke 27

Vi vil ha begrenset utlevering av bulkvarer i perioden torsdag 2. juli tom søndag 5. juli. Årsaken er at deler av fabrikken på Kvalaberg skal moderniseres. Denne oppgraderingen vil begrense utlevering av bulkvarer.

Vareutvalg tilgjengelig for bestilling på internettet vil også være begrenset.

Vareutvalget på sekk vil i utgangspunktet være som før.

På www.fkra.no finner du en oversikt over varer som ikke blir levert denne perioden.

Felleskjøpet Rogaland Agder

Hvor finnes grillproduktene fra Gilde og Prior

Det er opp til de ulike butikkene og kjedene å bestemme hvilke varer de ønsker i sine butikker. Det betyr at grillutvalget av Gilde og Prior-produktene i ulike butikker vil variere ut fra hvilke bestillinger og avtaler de har valgt. Tilgjengeligheten avhenger av hvilken "listing" vi får hos kjedene.

På medlemsweben finner du en oversikt over minisutvalget av ulike grillprodukter fra Gilde som mer og Prior som mer i ulike dagligvarekjeder. Er det produkter som står på "frivillig listing", kan du etter spørre de i din butikk.

Vær med å påvirke din nærbutikk til å ta inn bondens egen merkevare!

Se oversikten på medlem.nortura.no/organisasjon/kampanje

"Den norske bonden" serverte grillmat

En gjeng med bønder slo et slag for Nortura, Gilde og den norske bonden i Eiken i Vest-Agder.

Fredag den 21. mai ble det grillet og delt ut smaksprøver av Gilde sine grillprodukter ved Coop Prix i Eiken.

– Smaksprøvene som ble delt ut var godt tilgjengelig i butikken, og salget gikk bra, sier tilførselsleder Siri Kvam Haugland.

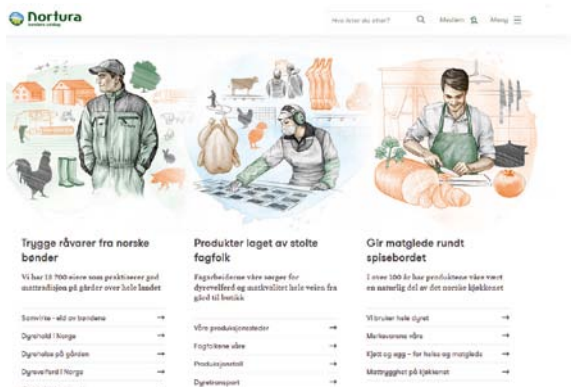
– Med fokus på den norske bonden, Nortura – Gilde, bondens slakteri, var dette et godt innspill fra tillitsvalgte bønder. På tross av regnværet ble det en vellykket dag, og vi gir en stor takk til bondene i Eiken som var med, sier Haugland.

Nortura.no – ny på nett

Sist uke lanserte digitalavdelingen nye nettsider på nortura.no. Målet vårt er å tydelig vise fram Nortura sin rolle i norsk landbruk, våre stolte eiere, dyktige fagfolk og kollegaer.

Bevisste forbrukere, som ønsker mer informasjon om maten og produktene de kjøper, skal enkelt finne den kvaliteten som finnes i alle ledd i Nortura sin verdikjede. Vi skal vise hvorfor vi er det beste valget.

Nettsidene viser kunnskapen, kvaliteten og stoltheten i samvirket vårt. Vi trekker i størst mulig grad fram menneskene, ikke organisasjonen. Nortura er stolte bønder og dyktige fagfolk. Sammen jobber vi for å gi forbrukeren trygg og norsk mat. Alt med kjærlighet for dyra.

Bestill avregning på e-post

Medlemmer og leverandører til Nortura har tilbud om å få avregningsbrevet tilsendt på e-post. Det er nå 6250 abonnenter, altså en tredel av medlemmene som benytter seg av denne tjenesten. For å spare ressurser på medlemssenteret på å printe og pakke brev, samt portoutgifter anbefales at du velger denne løsningen.

Avregningsbrevet kommer som et pdf-vedlegg i e-posten i stedet for som vanlig brevpost.

Ønsker du dette, sender du inn bestillingen i et skjema på medlem.nortura.no/avregning.

Velges e-post vil avregningsbrevet komme minimum en dag tidligere enn ved brevpost. Vedlegg til avregninga (trekkbilag og lignende) vil ettersendes i posten.

Grillkveld for storfebønder på Kvernaland

Mandag 22. juni fra kl. 19.00 arrangerer Nortura grillkveld hos Ståle Fjermestad på Kvernaland.

Vi starter med grillmat. Kom og bli med på godt drøs! Vel møtt!

Kontaktperson er Karin Fuglestad, tlf. 480 11 629 eller e-post karin.fuglestad@nortura.no.

Kadaverhenting

Telemark, Aust-Agder til riksv. 9	901 43 399
Sør-Rogaland, Vest-Agder til riksv. 9	51 43 12 10
Ryfylke (øyene)	51 74 20 40
Nord-Rogaland opp til Sognefjorden	905 62 045
Sogn og Fjordane nord for Sognefjorden	57 87 69 00
Sunnmøre og deler av Nordfjord, nord for Nordfjorden	908 94 650

Nødslakt

Telemark og Aust-Agder	416 18 622
Sør Rogaland/Vest-Agder + Dalane utan Bjerkreim	478 73 179
Sør-Rogaland (Eigersund/Forus)	480 11 600
Nord-Rogaland (dagtid)	480 99 248
Nord-Rogaland (kveld/helg) + Bergen og Hardanger	977 52 537
Resten av Hordaland	482 88 105
Sogn og Fjordane - Sogn	992 27 133
Sogn og Fjordane - Nordfjord sør for Nordfjorden inkl. Stryn sentrum	992 27 133
Sogn og Fjordane - Nordfjord	908 94 650/
nord for Nordfjorden og Sunnmøre	977 75 210
Romsdal og Nordmøre	975 75 137

Medlemsbutikker

Førde	57 83 47 49 / 948 38 141
Forus	52 87 78 24
Egersund	51 46 41 68
Sandeid	52 76 42 18
Voss	476 75 411
Bergen	55 36 21 20 / 918 04 555

Returadresse:
Bondevennen
PB 208, sentrum
4001 Stavanger

MINERALER PÅ BEITE

Foto: May-Linda Schjøberg

Husk mineraler for topp ytelse, helse og tilvekst

Pluss Storfe Appetitt, 20 kg

- Allsidig tilskuddsfôr til storfe i pulverform
- Tilpasset å kunne gis i fri tilgang på beite
- Anbefalt opptak per dyr og dag: 20-150 gram avhengig av alder
- Anbefales gitt i BasisFeeder fôringsautomat

Pluss Storfe og geit VM-blokk, 22,5 kg

- Mineral- og vitaminstein i bølge
- Tilpasset å kunne gis i fri tilgang på beite
- Anbefalt opptak per dyr og dag: 20-150 gram avhengig av alder

Pluss Storfe Mineralstein, 15 kg

- Høyt mineralinnhold og god smakelighet
- Konkurransedyktig i pris og kvalitet
- Anbefalt opptak per dyr og dag: 20 -150 gram avhengig av alder
- Passer i de fleste slikkesteinholdere

Pluss

Felleskjøpet Rogaland Agder

Felleskjøpet Rogaland Agder (FKRA) bidrar til økt lønnsomhet for bonden! Vi produserer og selger fôr, gjødsel og såvarer. Vi leverer dessuten traktorer og maskinvarer. Vi har 19 butikker og 7 verksteder fra Sunnhordland i nord til Tvedestrand i sør. Hovedkontoret ligger i Stavanger, mens maskindivisjonen ledes fra Klepp.